

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет маркетингу
Кафедра регіоналістики і туризму

Освітньо-професійна програма	Управління туристичними проектами
Галузь знань	24 Сфера обслуговування
Спеціальність	242 «Туризм і рекреація»

Форма навчання: Денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

«Інноваційні підходи до збереження культурної спадщини та підвищення
атрактивності туристичної дестинації (на прикладі Брацлавської
громади)»

здобувача Іванової Анастасії Сергіївни

Науковий керівник: кандидат наук з держ.упр., доцент,
Тимошенко Тетяна Олександрівна

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: академік НАН України,
доктор економічних наук, професор,
Данилишин Богдан Михайлович

Київ-2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ТА ПІДВИЩЕННЯ АТРАКТИВНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ	8
1.1. Сучасний стан наукової думки щодо збереження культурної спадщини в рамках підвищення привабливості пропозицій туристичної дестинації	8
1.2. Інноваційні підходи до збереження культурної спадщини. Аналіз кращих світових практик	18
1.3. Комплексний аналіз ситуації, ресурсів та потреб туристичної дестинації (на прикладі Брацлавської селищної територіальної громади).....	36
РОЗДІЛ 2. ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ АТРАКТИВНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ БРАЦЛАВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)	50
2.1. Обґрунтування доцільності розробки туристичного проєкту, спрямованого на збереження культурної спадщини	50
2.2. Аналіз зацікавлених сторін, ролі, напрямки їх залучення та механізм взаємодії учасників проєкту	55
2.3. Планування заходів туристичного проєкту та ресурсне забезпечення виконання проєкту	60
РОЗДІЛ 3. КОНСТРУКТИВНІ ПІДХОДИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ І ПРОСУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОЄКТУ (НА ПРИКЛАДІ БРАЦЛАВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)	67
3.1. Джерела фінансування туристичного проєкту.....	67
3.2. Аналіз ефективності проєкту та оцінка ризиків.....	72
3.3. Маркетинговий план з просування туристичного проєкту	77
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87
ДОДАТКИ	92

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає у необхідності впровадження інноваційних підходів до збереження культурної спадщини та підвищення туристичної привабливості, насамперед в умовах глобальних викликів сучасності, таких як урбанізація, глобалізація, зміна клімату, війна. Зазначені проблеми несуть загрозу традиційним методам збереження культурної спадщини, які досить частіше не виправдовують себе в нових реаліях.

Брацлавська селищна територіальна громада, з її багатою історією і культурною спадщиною, має потужний потенціал для розбудови туристичної галузі. Однак, щоб повноцінно використати його, потрібно впроваджувати сучасні та інноваційні методи збереження культурної спадщини. Важливими сферами для більш глибокого дослідження і впровадження стають інклюзивний капіталізм, соціальні інновації, принципи соціальної та солідарної економіки (CSE).

Соціальні інновації, які передбачають цифрові технології, інтерактивні платформи й нові методи взаємодії з суспільством, можуть суттєво сприяти збереженню культурної спадщини. Яскравим прикладом такого підходу є проєкт «Традиції в руках майстрів», який спрямований на активне залучення місцевого населення до процесів збереження і популяризації надбань української історії. Це не тільки сприятиме збереженню традицій, але й підвищуватиме туристичну привабливість регіону, що, в свою чергу, може допомогти в економічному розвитку громади, створенні нових робочих місць, покращенні якості життя місцевого населення.

Наукова гіпотеза дослідження полягає в тому, що впровадження інноваційних підходів, заснованих на принципах інклюзивного капіталізму і соціальної економіки, може значно підвищити ефективність збереження культурної спадщини та сприяти сталому розвитку туристичної дестинації.

Збереження культурної спадщини та підвищення туристичної атрактивності є важливими темами, які привертають увагу науковців і дослідників. Значний внесок у розвиток теоретичних та практичних аспектів цієї проблематики зробили наступні автори: Буценко О., Босик З., Молодиченко В., Божук Л., Клиніна Т., Вербицька П, Даллен Дж. Т, Франсіско Гонсалес, Луїс А. та інші. Усі вони у своїх роботах аналізують як внутрішні, так і зовнішні фактори, що впливають на стан культурних об'єктів та пропонують комплексні й інноваційні заходи для їх збереження.

Метою роботи є аналіз і обґрунтування інноваційних підходів до збереження культурної спадщини Брацлавської селищної територіальної громади та підвищення її туристичної атрактивності шляхом реалізації проєкту «Традиції в руках майстрів».

Відповідно до мети поставленні наступні **завдання**:

- дослідити сучасний стан наукової думки щодо збереження культурної спадщини в рамках підвищення привабливості пропозицій туристичної дестинації;
- проаналізувати інноваційні підходи до збереження культурної спадщини;
- провести комплексний аналіз ситуації, ресурсів та потреб туристичної дестинації;
- обґрунтувати доцільність розробки туристичного проєкту, спрямованого на збереження культурної спадщини;
- проаналізувати характеристики зацікавлених сторін, їх роль та напрямки залучення, а також механізми ефективної взаємодії між учасниками проєкту;
- розробити планування заходів туристичного проєкту та ресурсне забезпечення виконання проєкту;
- визначити джерела фінансування туристичного проєкту;
- здійснити аналіз ефективності проєкту та оцінку ризиків;
- розробити маркетинговий план з просування туристичного проєкту.

Об'єктом дослідження є процеси збереження культурної спадщини та підвищення туристичної атрактивності в Брацлавській селищній територіальній громаді.

Предметом дослідження є інноваційні підходи, що використовуються для збереження культурної спадщини та підвищення туристичної атрактивності.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел (проведення систематичного огляду літератури, наукових статей, книг, академічних досліджень та інших джерел, що стосуються інноваційних підходів до збереження культурної спадщини), порівняння (для порівнювання інноваційних підходів), опис (для фіксації результатів аналізу), SWOT-аналіз.

Практична значущість полягає у можливості впровадження отриманих результатів у реальні умови Брацлавської селищної територіальної громади. Розроблений проєкт «Традиції в руках майстрів» пропонує конкретні кроки і заходи для збереження культурної спадщини та підвищення туристичної атрактивності громади. Використання інноваційних підходів, активне залучення місцевих жителів до процесу збереження культурної спадщини сприятиме не лише збереженню традицій, але й економічному розвитку регіону. Реалізація проєкту може стати прикладом для інших громад і слугувати моделлю для розробки й впровадження подібних ініціатив.

Інформаційна база складається з праць вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків, статистичних даних офіційних сайтів, змістовного контенту Інтернет-сторінок регіону тощо.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі аналізуються теоретичні основи, методичні підходи, сучасний стан досліджень, інноваційні підходи і світові практики збереження культурної спадщини та підвищення туристичної атрактивності, а також оцінюється ситуація в Брацлавській селищній територіальній громаді. Другий розділ присвячений розробці та обґрунтуванню туристичного проєкту, аналізу зацікавлених сторін, плануванню заходів і ресурсів для підвищення туристичної атрактивності

Брацлавської селищної територіальної громади. Третій розділ охоплює джерела фінансування, оцінку ефективності, ризиків проєкту, розробку маркетингового плану для просування туристичного проєкту в Брацлавській селищній територіальній громаді.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ТА ПІДВИЩЕННЯ АТРАКТИВНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ

1.1. Сучасний стан наукової думки щодо збереження культурної спадщини в рамках підвищення привабливості пропозицій туристичної дестинації

Туристична галузь сьогодні є однією із ключових у світовій економіці, яка сприяє розвитку багатьох країн, створює робочі місця, стимулює розвиток інфраструктури, підвищує рівень життя місцевого населення. Культурний туризм, зокрема, серед інших видів туризму займає особливе місце, адже дозволяє туристам заглибитися в культуру, історію і традиції регіонів, до яких вони приїжджають.

Культурна спадщина є підґрунтям для формування унікальних туристичних пропозицій, які б приваблювали відвідувачів з усіх куточків світу. Це не лише сукупність пам'яток чи подій, а цілісна система, що містить матеріальні й нематеріальні елементи, які віддзеркалюють усе багатство історії та культури того чи іншого регіону. Саме завдяки цьому туристичні пропозиції, що базуються на культурній спадщині, здатні зацікавити мандрівників, які прагнуть отримати автентичні й неповторні відчуття.

У сучасному світі поняття «культурна спадщина» стало вкрай важливим і часто вживаним у різноманітних сферах, наприклад, історії, археології, антропології, туризмі, культурології, управлінні культурними ресурсами. Цей багатогранний термін містить у собі не лише матеріальні об'єкти, як-от архітектурні пам'ятки, старовинні будівлі, пам'ятки археології, але й такі

нематеріальні елементи, як традиції, звичаї, мови, музика, танці, ремесла та інші форми культурного самовираження, що передаються від покоління до покоління.

Існує багато визначень цьому слову, що відображає різні його аспекти і підходи до розуміння цього складного й багатогранного явища.

Таблиця 1.1. *Визначення суті поняття «культурна спадщина»*

Автор	Визначення
Копієвська О.Р.	сукупність усіх матеріальних і духовних досягнень суспільства, що відображають його історичний досвід та накопичений соціальний капітал. Ці надбання зберігаються в національній пам'яті, становлять важливий елемент ідентичності нації.
Степанов В.Ю.	втілена в життя історія країни, де відображено її культурне надбання і глибину історичної пам'яті народу.
Закон України «Про охорону культурної спадщини»	феномен сфери духовного буття, способу життєдіяльності, побуту, що успадковується.
Каткова Т.Г.	сукупність природних, природно-антропогенних чи створених людиною об'єктів, які дійшли до нас з минулих часів і мають цінність з антропологічного, археологічного, естетичного, етнографічного, історичного, мистецького, наукового чи художнього спрямування.
ЮНЕСКО	сукупність матеріальних артефактів і нематеріальних атрибутів певної групи чи спільноти, які успадковані від попередніх поколінь, що підтримуються в сьогоденні та передаються на користь наступних поколінь.

Джерело: розроблено автором на основі [8], [9], [10].

Отже, можна підсумувати дані визначення і дійти висновку, що культурна спадщина - це не просто сукупність стародавніх артефактів чи історичних пам'яток. Це динамічний і живий ресурс, що сягає корінням у глибину століть та виступає своєрідним містком між минулим, сьогоденням, майбутнім. Вона є джерелом загальнолюдського багатства, де зосереджені знання, цінності, звичаї, вірування, які зумовлюють нашу самобутність.

Культурна спадщина є настільки багатогранним явищем, що має різноманітні форми і види (рис.1.1). Її різноманітність проявляється як у матеріальних, так і в нематеріальних аспектах, які є підґрунтям для збереження

культурної ідентичності та суспільного розвитку. Визнання різних типів і форм допомагає нам глибше зрозуміти її значущість та важливість у контексті сучасного світу.

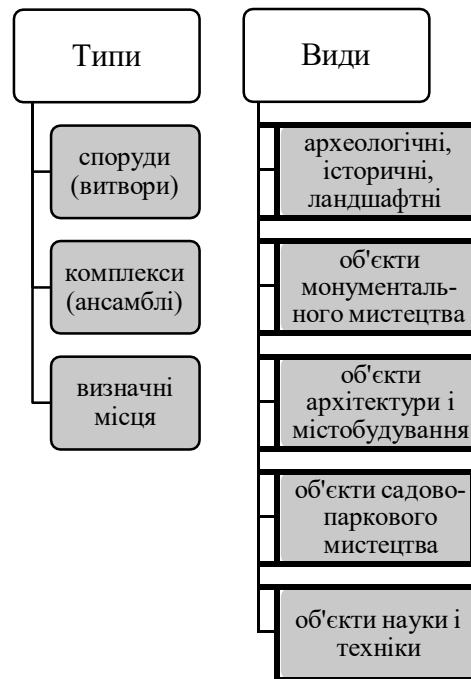

Рис.1.1 - Класифікація об'єктів культурної спадщини

Джерело: розроблено автором на основі [10].

Об'єкти культурної спадщини розподіляються на кілька типів з оглядом на різні форми їхньої матеріальної чи нематеріальної цінності. По-перше, це будівлі, включаючи твори архітектури й інженерного мистецтва, монументальної скульптури й монументального живопису, археологічні об'єкти, печери зі знахідками людської діяльності, а також будівлі чи приміщення, що зберігають автентичні відомості про значні історичні процеси або про діяльність і життя видатних особистостей. Такі споруди є важливими доказами минулого, які відображають здобутки архітектури та культурні надбання різних епох.

По-друге, комплекси або ансамблі - це територіально визначені об'єднання окремих або пов'язаних між собою об'єктів культурної спадщини. До них можуть належати групи будівель або споруд, що становлять один архітектурний чи культурно-історичний ансамбль. Подібні комплекси мають особливу цінність, адже вони відображають цілісний історичний чи культурологічний ландшафт.

По-третє, визначними місцями є території або ландшафти, які є природними або антропогенними творіннями, що мають свою цінність. Такі місця є визначними доказами взаємодії людей з природою і найчастіше включають в себе унікальні природні й культурні елементи, які мають значну історичну чи наукову значущість.

Видів об'єктів культурної спадщини значно більше. До археологічних пам'яток можна віднести рештки давніх городищ, поселень, фортець, курганів та інших споруд, які розташовані на землі або під водою і є місцем, де можна отримати відомості про становлення і розвиток цивілізації.

Історичні об'єкти включають будівлі, споруди або місця, які пов'язані з визначними історичними подіями або відомими особистостями, як-от гробниці та арени історичних боїв.

Об'єктами монументального мистецтва є витвори художнього мистецтва, що існують як окремо, так і поєднані з іншими пам'ятками. До об'єктів архітектури можна віднести будівлі і споруди, які зберігаються у своєму первинному стані та відображають окремі стилі, періоди чи певні традиції.

Об'єкти містобудування охоплюють старовинні міські квартали, історичні центри, вулички, квартали, майдани, площі з історичною забудовою.

Садово-паркові об'єкти є поєднанням ландшафтного дизайну з природними або штучними територіями. Ландшафтні об'єкти - це ділянки природи, що несуть в собі історичну цінність.

Об'єкти науки і техніки являють собою неповторні промислові та інженерно-технічні споруди, котрі віддзеркалюють розвиток науки і техніки тієї чи іншої історичної епохи [11].

Кожний з видів об'єктів культурної спадщини має свої особливості і потребує особливого підходу до їх збереження.

Формування категорії «культурна спадщина» - це тривалий процес, який розтягнувся на століття і ґрунтується на змінах у розумінні минулого, цінності культурних пам'яток і ролі культури в суспільстві. Відстежуючи основні етапи розвитку даної категорії і визначаючи ключові тенденції у збереженні культурної

спадщини, можна краще зрозуміти сучасний контекст і виклики, що стосуються її захисту (рис.1.2).

Ранні етапи (до 18 століття)	18-19 століття: Зародження сучасного поняття	20 століття: Розширення сфери	21 століття: Сучасні виклики та тенденції
- Фокус на матеріальних пам'ятках - Обмежена доступність - Відсутність систематичного підходу до збереження	- Вплив романтизму - Виникнення концепції охорони пам'яток - Розширення доступності	- Включення нематеріальної спадщини - Міжнародна співпраця - Зростання ролі туризму	- Глобалізація - Збройні конфлікти та руйнування пам'яток - Використання нових технологій - Акцент на сталість

Рис.1.2 - Основні етапи еволюції розвитку поняття «культурна спадщина»

Джерело: розроблено автором на основі [1].

У перші віки, до 18 століття, основна увага при збереженні культурної спадщини була зосереджена на матеріальних пам'ятках, таких як стародавні будівлі, артефакти та витвори мистецтва, які сприймалися як докази могутності минулих цивілізацій.

Проте доступ до цих об'єктів здебільшого був відкритий лише для представників верхівки суспільства, в той час як решта населення не мала можливості взаємодіяти з цією історичною і духовною цінністю. Через відсутність системного підходу до збереження культурної спадщини багато пам'яток було зруйновано або занедбано. Збереження культурних цінностей нерідко залежало від випадкових факторів, таких як особиста зацікавленість окремих осіб або наявність коштів на їх підтримку. Для цього періоду були характерні обмежені можливості збереження культурної спадщини, що спричинило значні масштаби втрат культурних активів і цінностей.

У сучасному розумінні поняття «культурна спадщина» зародилося у 18-19 століттях. В епоху романтизму помітно зріс рівень зацікавленості до національної ідентичності, фольклору і народної культури. Саме тоді люди почали осмислювати необхідність збереження свого культурного минулого як основи для формування національної свідомості та гідності. Виникла ідея захисту спадщини, що призвела до ухвалення перших законів і формування організацій, які опікувалися охороною об'єктів культурної спадщини. У Франції,

зокрема, було створено Комітет історичних пам'яток, метою якого було виявлення та збереження найважливіших архітектурних об'єктів. Аналогічні ініціативи мали місце і в інших європейських країнах, де починали формуватися систематизовані підходи до питання збереження пам'яток.

Для цього періоду характерною була і більша доступність культурних цінностей для широкого кола населення. Музеї та інші державні інституції почали відкриватись для публіки, що дозволяло людям з різних верств суспільства ознайомлюватись з особливостями своєї культури. Наприклад, Британський музей у Лондоні, який відкрився у 1759 році, став першою національною установою, що пропонувала вільний доступ до своїх експозицій. Це зробило значний внесок у поширення інформації про об'єкти національної культури і підвищило обізнаність суспільства про необхідність їхнього збереження.

Так, у 18-19 століттях під впливом романтизму і зростаючого розуміння національної ідентичності були сформовані передумови сучасної системи збереження культурної спадщини. У цей період поняття «культурна спадщина» стає невід'ємною частиною національної політики і суспільного життя, започатковує системний підхід до її збереження і популяризації [2].

У 20-му столітті культурна спадщина набула значного поширення в своєму розумінні і обсязі. Однією з ключових тенденцій цього періоду було визнання нематеріальної спадщини, зокрема традицій, мов, ремесел і фольклору, важливими складовими культурної спадщини. Таке визнання було кроком до більш широкого розуміння і забезпечення охорони розмаїття форм культурного самовідтворення населення у світі.

У цей час було створено міжнародну основу для захисту культурної спадщини. Йдеться, насамперед, про заснування у 1945 році ЮНЕСКО, яка посприяла створенню низки міжнародних конвенцій і програм, скерованих на збереження та охорону всесвітньої скарбниці культури. Ухвалення Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини у 1972 році

започаткувало стратегічний курс на підтримку й збереження унікальних історико-культурних пам'яток, що мають всесвітню значимість [3].

Також активізувалися спроби впровадити сучасні технології та методики збереження і презентації культурної спадщини, що посприяло розширенню доступності культурних ресурсів й підвищенню рівня обізнаності про їх важливість для громадськості.

Протягом 21 століття перед культурною спадщиною виникають все нові виклики і тенденції, які негативно впливають на її збереження або розвиток. Глобалізація та культурна гомогенізація створюють небезпеку для зникнення неповторних культурних традицій, бо все більше культурних явищ уподібнюються під впливом засобів масової культури і глобальних медіа. Все це призводить до втрати культурного різноманіття, яке є найціннішим надбанням людства.

Серйозну проблему для збереження культурної спадщини становлять військові конфлікти і руйнування пам'яток. У ході війн часто відбувається цілеспрямоване або випадкове руйнування пам'яток архітектури. Це потребує від міжнародних організацій, урядів, громад активних дій, щоб захистити чи відновити об'єкти у часи дестабілізації ситуації в культурній сфері.

Застосування нових технологій відіграє важливу роль у збереженні та популяризації об'єктів культурної спадщини. Діджиталізація та віртуалізація дають можливість створювати цифрові копії пам'яток, які можна використовувати для вивчення, реконструкції, віртуальних турів. Це дозволяє також зберігати інформацію про культурні об'єкти у разі їхнього подальшого руйнування. Новітні технології, такі як 3D-сканування, доповнена реальність, блокчейн, надають нові можливості для взаємодії з пам'ятками культури та їх збереження.

У питаннях збереження об'єктів культурної спадщини все більше уваги надається питанням сталого розвитку. Тобто врахування потреб місцевих громад і навколишнього середовища в процесі захисту та експлуатації культурних об'єктів. Відбувається зміна підходу до захисту спадщини, що передбачає не

лише забезпечення фізичного захисту пам'яток, а й інтегрування їх у стратегії сталого розвитку, які сприятимуть економічному розвитку, соціальній згуртованості, забезпеченню екологічної збалансованості. Відтак, сучасні виклики та тенденції вимагають комплексного підходу до збереження культурної спадщини, що враховуватиме нові технологічні можливості, а також соціальні й екологічні аспекти.

Таким чином, сучасний стан наукової думки щодо збереження культурної спадщини в контексті підвищення привабливості туристичних дестинацій є багатоаспектним і передбачає наявність різноманітних підходів та методів. Науковці, практики, політики продовжують активно досліджувати і впроваджувати інноваційні стратегії для ефективного забезпечення охорони культурної спадщини й використання її можливостей для подальшого розвитку туризму.

Герман Парцінгер, відомий своїми дослідженнями культурної спадщини німецький історик і археолог, підкреслює важливість нового підходу. Він наголошує, що слід інтегрувати об'єкти культурної спадщини в контекст трансформації сучасного суспільства, економіки і довкілля. Зокрема, Парцінгер наголошує, що успіх Європейського року культурної спадщини (2018), в результаті якого було проведено 23 000 заходів у 37 країнах, суттєво підвищив увагу до неї на всіх її рівнях. Суттєвим кроком стало розроблення Європейською комісією «Європейських рамок дій щодо культурної спадщини», які окреслили основні орієнтири щодо діяльності, присвяченої питанням спадщини [4].

Парцінгер акцентує увагу на важливості включеності мешканців Європи у збереження спільної культурної спадщини, зосереджуючись на ідеї «спільності» - єдності у вивченні і збереженні надбань культурної спадщини, зокрема, маловідомої індустріальної спадщини. Він підкреслює необхідність сталого та відповідального туризму, який, на відміну від масового, не знищує об'єкти культури. За його словами, масовий туризм до пандемії COVID-19 перетворювався на непосильний тягар і став загрозою для багатьох історичних міст і об'єктів у поєднанні з небезпеками, які несе з собою зміна клімату.

Пандемія COVID-19 відкрила нові можливості для переосмислення туризму і розробки нових стратегій. Яскравим прикладом міста, яке постраждало від деструктивного масового туризму, коли туристичні круїзні лайнери занадто близько підходили до історичного центру, знищуючи природну екосистему, є Венеція. За час закриття міста у зв'язку з COVID-19 до лагуни повернулися риби, медузи, дельфіни, продемонструвавши, що відновити природне довкілля цілком можливо. Парцінгер зазначає, що питання виживання Венеції та її лагуни не може розглядатися як суто венеціанське чи італійське питання. Забезпечення сталого відродження міста могло б стати символом нового погляду на культурну спадщину, який об'єднує в собі збереження її культурної цінності зі збереженням навколишнього середовища.

Дослідниця з історії культурної дипломатії і культурної спадщини Тіна Пересунько підкреслює, що Україна має суттєвий вклад у спільну культурну спадщину Європи і світу. Цей висновок вона ґрунтує на дослідження світового успіху «Щедрика» Миколи Леонтовича, що став основою для написання популярної американської різдвяної пісні «Carol of the Bells». Пересунько досліджує широкомасштабний проєкт, який був присвячений турне (1919-1924 рр.) Української республіканської капели під диригуванням композитора Олександра Кошиця. Прем'єра «Щедрика» пройшла в Чехословаччині у травні 1919 року, і впродовж кількох років європейських турне капела постійно мала аншлаги та отримувала позитивні рецензії в пресі [5].

Проте, Л.Г. Руденко та К.А. Поливач ідентифікували найголовніші проблеми і негативні явища у сфері захисту та збереження культурної спадщини в Україні. Вони наголошують, що сучасна політика охорони культурної спадщини часто не відповідає загальновизнаним світовою спільнотою стандартам і принципам функціонування цієї сфери. На додаток, історико-культурне середовище переважної частини історичних заповідників перебуває у критичному стані, що зумовлює безповоротні втрати цінних в культурно-історичному відношенні споруд, культурних ландшафтів, об'єктів або територій. Дослідники наголошують на відсутності системи електронної інформаційної

бази про культурну спадщину України, чіткої політики з ознайомлення світової спільноти з національною культурною та історико-природною цінністю нашої держави.

Результати їхнього наукового дослідження складаються з конкретних практичних рекомендацій щодо реформи національної системи охорони та відтворення елементів національної історико-культурної спадщини. Серед рекомендацій є вдосконалення системи стратегічного, програмного і просторового планування, системи державної реєстрації і обліку, запровадження системи моніторингу, належної звітності, інформування громадськості. Окрім того, важливо розробити єдину систему електронних інформаційних ресурсів та популяризувати національну культурну спадщину [6].

І. П. Кудінова та С. М. Терзі звертають увагу на необхідність розвитку культурної спадщини як важливого бренду для туризму в Україні і підкреслюють великий туристичний потенціал країни, що базується на її багатогранній культурній спадщині. Експерти підкреслюють, що для успішного розвитку туризму необхідно вирішити низку проблем, які вимагають свого вирішення. Основна увага має зосереджуватися на розробленні маркетингових стратегій, які популяризують культурні надбання України, на модернізації туристичної інфраструктури для забезпечення високоякісних послуг і захисту об'єктів культурної спадщини.

Отже, сьогоdnішній стан наукової думки щодо збереження спадщини в контексті підвищення привабливості туристичних продуктів характеризується комплексним підходом, який передбачає поєднання культурних, соціальних, економічних, екологічних чинників. Основними напрямками досліджень є формування ефективних стратегій збереження об'єктів спадщини, їх промоції для туристів, впровадження сучасних технологій для забезпечення доступності й охорони об'єктів.

Одним з найважливіших аспектів є розуміння важливості цієї спадщини не лише як історико-культурної цінності, але і як значущого джерела для економічного розвитку туристичних дестинацій. Культурна спадщина допомагає

створювати унікальні туристичні пропозиції, які привертають увагу відвідувачів з усього світу. Знайомство з такими об'єктами, як історичні пам'ятки, музеї, культурні фестивалі допомагають глибше зрозуміти інші культури, що, в свою чергу, стимулює розвиток міжкультурного діалогу та взаєморозуміння.

Інноваційні підходи до збереження культурної спадщини. Аналіз кращих світових практик

На сьогоднішній день питання збереження культурної спадщини є надзвичайно нагальним. З розвитком технологій і зміною соціально-економічних умов традиційні методи збереження культурних надбань потребують істотного вдосконалення та застосування інноваційних підходів. Під збереженням культурної спадщини слід розуміти не лише захист об'єктів матеріальної культури, а й відновлення чи підтримання нематеріального багатства, зокрема традицій, звичаїв, ремесел, мови та інших видів культурного самовідтворення.

Зараз існує чимало нових інноваційних методів збереження культурної спадщини, які допомагають здійснювати ефективну охорону, документацію і популяризацію цінностей культури (рис.1.3).

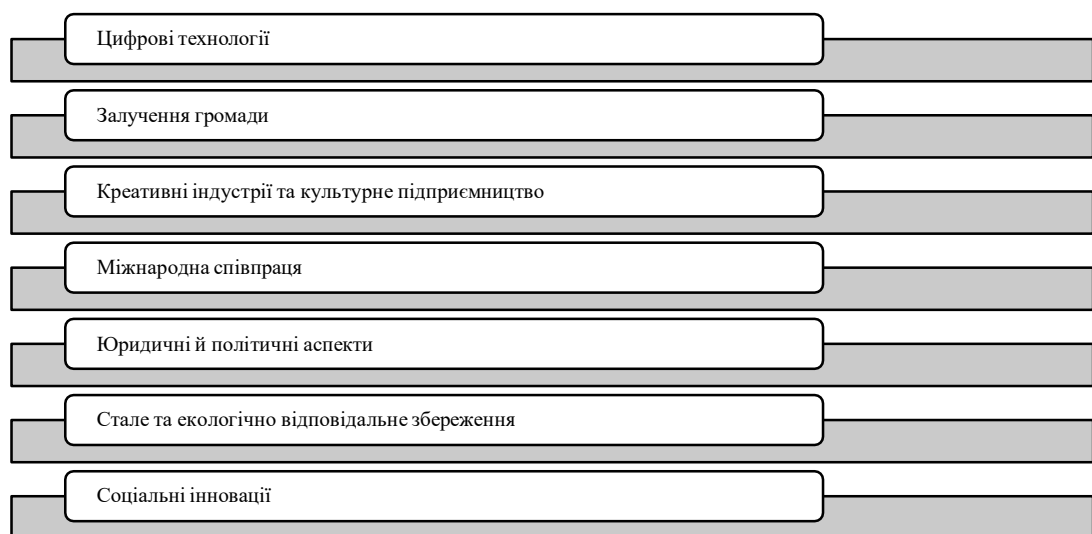

Рис.1.3 - Інноваційні підходи до збереження культурної спадщини

Джерело: розроблено автором на основі [12].

Завдяки цим сучасним технологіям створюються нові можливості для зберігання історичних пам'яток й об'єктів культурної спадщини, забезпечуючи їх доступність для майбутніх поколінь.

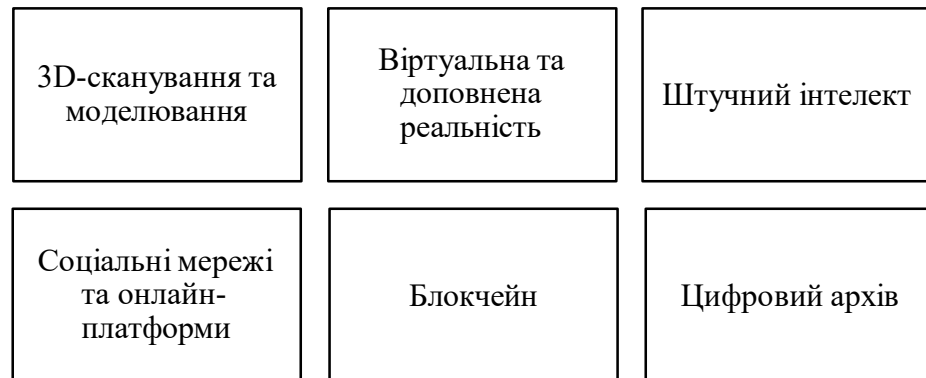

Рис.1.4 - Приклади інноваційних цифрових технологій, які застосовуються для збереження культурної спадщини

Джерело: розроблено автором на основі [12].

3D-сканування та моделювання надають можливість створювати надзвичайно точні цифрові копії артефактів, творів мистецтва, архітектурних пам'яток, скульптур. Завдяки цим копіям можна не лише докладно досліджувати об'єкти, а й візуалізувати їх у способах, які недоступні безпосередньо сприйняттю людським оком. Віртуальна ж реконструкція зруйнованих пам'яток, інтерактивні тури, цифрові архіви допомагають зберігати культурну спадщину для майбутніх поколінь, адже роблять її доступною для широкої аудиторії.

Віртуальна реальність (VR) може перенести користувачів у минуле, запропонувавши їм досвід повного занурення в історичні місця, музеї і навіть зниклі цивілізації. За допомогою оцифрування архітектурних споруд та артефактів музеї здатні відтворювати цілі історичні середовища, дозволяючи відвідувачам досліджувати та взаємодіяти з минулим у спосіб, який раніше не був можливий. Віртуальні тури дають змогу не лише побачити, а й відчути атмосферу тієї епохи, що є особливо важливим для тих, хто не має можливості відвідати ці місця безпосередньо. Так, наприклад, музей Акрополя в Афінах пропонує віртуальну реальність, де відвідувачі можуть пройти навколо Парфенону і насолодитися його величчю в колишньому вигляді. Подібний досвід дає неповторну нагоду зануритися в історичний простір, усвідомити масштаб й

деталі архітектурної споруди, які здебільшого складно сприймаються з фотографій чи звичайних відеороликів.

Окрім того, VR-технології використовують для створення інтерактивних навчальних програм, які сприяють глибшому розумінню історичних подій чи культурних явищ як студентами, так і дослідниками. За допомогою віртуальних симуляцій можна реконструювати археологічні розкопки, проаналізувати архітектурні стилі, вивчити побут стародавніх цивілізацій у форматі 3D. Подібні програми розвивають інтерактивне навчання і роблять вивчення історії більш захоплюючим та доступнішим [13].

Технологія доповненої реальності (AR) створює нові можливості для взаємодії з музеями і об'єктами культурної спадщини. AR революційно змінює наш досвід, оскільки дозволяє накладати цифровий вміст на фізичний простір, створюючи інтерактивні експозиції та захоплюючі розповіді з елементами занурення в атмосферу. Наприклад, Лувр застосовує додаток з доповненою реальністю, який не лише дозволяє відвідувачам вивчати «Мону Лізу» в найдрібніших деталях, але й відкриває доступ до її прихованих сторін й історичного середовища. Завдяки цьому культурні інституції роблять експозиції більш доступними і зрозумілими для відвідувачів різного віку.

Зі свого боку, штучний інтелект може автоматично здійснювати завдання з каталогування, аналізу, збереження культурних артефактів, що дозволяє вивільнити час і ресурси для більш масштабних задач. До того ж, ШІ здатен виявляти нові закономірності в культурологічних джерелах, створюючи нові наукові можливості для досліджень.

Цифрові архіви є ключовим інструментом у сучасному збереженні й обміні культурними знаннями. Сучасні інституції, як-от Смітсонівський інститут та Бібліотека Конгресу США, інвестують великі зусилля в переведення своїх колекцій в цифровий формат, щоб зробити їх загальнодоступними для світової спільноти. Це не тільки захищає цінні експонати від фізичних пошкоджень, але й гарантує, що майбутні покоління будуть мати можливість вивчати ці ресурси і поглиблювати свої знання.

Залучення і участь громади є важливими складовими успішного збереження культурної спадщини, що включають в себе:

- краудсорсинг;
- освітні програми та волонтерство;
- місцеві знання та традиції.

Краудсорсинг відіграє тут дуже важливу роль, адже дозволяє залучати до збору даних, документування об'єктів, розробки інформаційного наповнення, надання зворотного зв'язку широке коло людей. Це дозволяє розширювати сферу дії щодо культурної спадщини, залучати ресурси і розширювати обізнаність про минуле, завдяки колективним заходам, які проводяться спільноту.

Стартап «HeritageCrowd» є показовим прикладом застосування краудсорсингу для збереження та популяризації об'єктів культурної спадщини. Ця онлайн-платформа допомагає людям з усіх куточків світу ділитись своїми знаннями і навичками, щоб допомогти збереженню об'єктів культурної сфери. За допомогою можливостей платформи добровольці можуть виконати безліч різноманітних завдань, які допоможуть зі збереженням спадщини.

Серед ключових задач, які можна виконати на платформі є розшифровка історичних документів. Йдеться про те, що волонтери здійснюють розшифровку та транскрибування текстів з оригінальних рукописів чи надрукованих матеріалів у цифровий формат. Це допомагає зберігати документи у доступнішому вигляді, що сприяє їх подальшому дослідженню і використанню.

Ще одне важливе завдання - ідентифікація та маркування фотографій. Активісти можуть надати допомогу у розпізнаванні або класифікації світлин, які містяться в архівах, додаючи метадані й контекст до таких матеріалів. Відтак їх буде легше знаходити і застосовувати у дослідницьких або інших проєктах [14].

Освітні програми та волонтерство залучають молодь і людей будь-якого віку до процесів, що стосуються збереження об'єктів культурної спадщини. Завдяки участі в таких заходах відбувається усвідомлення необхідності збереження пам'яток, формування необхідних навичок, почуття власної відповідальності за збереження культурних надбань. Освітні ініціативи

допомагають формувати нові покоління захисників спадщини, які розуміють її важливість і готові діяти на користь її збереження.

Співпраця з місцевими громадами та корінними народами є надзвичайно цінною для підтримки збереження елементів нематеріальної культурної спадщини. Необхідно документувати й підтримувати тутешні знання, зокрема, ремесла, звичаї, мови. Сюди ж належить і тісна співпраця з безпосередніми носіями цих культурних традицій, яка допомагає збереженню та передаванню таких знань наступним поколінням. Стимулювання міжкультурного діалогу й підтримка місцевих звичаїв сприяють збереженню культурного різноманіття та забезпеченню взаємоповаги до різних національних ідентичностей.

Розглянемо на прикладі стартапу «CommunityArchives». Дана організація активно співпрацює з місцевими громадами над формуванням цифрових архівів їх культурної спадщини. В рамках ініціативи учасники громади мають доступ до спеціалізованих інформаційних ресурсів, які допомагають їм у зборі і збереженні історико-культурних матеріалів. Громадські архіви проводять навчальні тренінги з використання сучасних технологій, таких як 3D-сканування, цифрова фотографія та відеозйомка, а також допомагають у створенні й управлінні електронними архівами.

Так, зокрема, «CommunityArchives» проводить тренінги та воркшопи для представників громад, щоб вони могли навчитися документувати власну культурну історію. Йдеться про збір усних історій, оцифровку старих фотографій чи документів, створення відео- та аудіозаписів локальних традицій і обрядів. Цей підхід допомагає підтримувати не лише матеріальну, а й нематеріальну частину культури, яка нерідко є найціннішою для громади.

Залучаючи громаду до такого процесу, стартапи гарантують, що культурна спадщина не тільки буде збережена, але й стане об'єктом вшанування і спільного користування для тих, кому вона небайдужа. Місцевим мешканцям створюється можливість бути не лише пасивними спостерігачами, а й активними співучасниками процесу збереження їхньої історії. Це сприяє збільшенню рівня поінформованості щодо власної культури серед представників молодого

покоління, які, ймовірно, не мають безпосереднього доступу до традиційних джерел отримання інформації про свою спадщину.

Що стосується креативних індустрій та культурних підприємств, то до них можна віднести культурний туризм, культурні продукти та послуги, креативні індустрії.

Культурний туризм - це відвідування туристами конкретних місць з наміром доторкнутися до конкретної культури і дізнатися про її особливості. Сюди може входити багато видів діяльності, наприклад, участь у заходах і фестивалях, відвідування музеїв і дегустація місцевих страв чи напоїв. Діяльність, спрямована на культурний туризм, може бути також мимовільною складовою туристичної подорожі, коли знайомство з культурою (з місцевими жителями, їх мовою, традиціями, звичаями, кухнею тощо) є неминучою умовою проведення відпочинку.

Культурний туризм є важливим з огляду на безліч обставин. Чи не найбільш вагомою з них є його соціальний вплив, який він здійснює. Завдяки ньому ми можемо зміцнити нашу ідентичність, покращити міжкультурне взаєморозуміння, зберегти спадщину та культуру певного краю.

Він може мати й позитивний економічний ефект. Туристи, які подорожують певною територією, щоб більше дізнатись про культуру, або які відвідують об'єкти культурного туризму, наприклад, музеї чи вистави, допомагають зробити значний внесок в розвиток економіки цієї території. Туристичні атракції мають бути забезпечені відповідним персоналом, що відкриває перспективи для працевлаштування, а підприємства третинного сектору, такі як ресторани, таксі та готелі, також можуть отримати вигоду від цього [15].

Одним з яскравих тому прикладів є Італія, а саме місто Флоренція. Столиця регіону Тоскана, Флоренція, славиться своєю багатою культурно-історичною спадщиною, серед якої виділяються такі пам'ятки, як Палаццо Веккьо, Уффіці, Понте Веккьо та багато інших. У місті є значна кількість

різноманітних музеїв, картинних галерей, архітектурних шедеврів і культурних подій, які щорічно привертають увагу мільйонів людей з усього світу.

Завдяки культурному туризму у Флоренції місто одержує чималі надходження, які використовуються для утримання і збереження його багатой культурної спадщини. За ці кошти реставруються історичні будівлі, надається підтримка музеям, відбуваються численні культурні заходи, розбудовується туристична інфраструктура. Так, доходи від продажів квитків до Галереї Уффіці й інших музеїв дозволяють фінансувати регулярні відновлювальні роботи, щоб зберегти безцінні мистецькі витвори для наступних поколінь.

Окрім туризму, велику важливість становить створення нового туристичного продукту чи послуги. Народні промисли, сувенірна продукція, вистави, фестивалі й освітні заходи можуть бути джерелом фінансування для підтримки збереження культурної спадщини.

Прекрасним зразком того, як створення нових культурних продуктів і послуг допомагає зберігати культурну спадщину, є Японія. Країна активно користується популярністю традиційних ремесел, сувенірної продукції, театральних вистав, різноманітних фестивалів і освітніх програм як джерелом фінансування для підтримки історичних пам'яток й культурних цінностей.

Світ знає про багату культурну спадщину Японії, яка складається з чайної церемонії, керамічних виробів, мистецтва каліграфії, традиційного одягу (кімоно), театального мистецтва кабукі та багато чого іншого. Саме тому створення нових культурних продуктів на засадах цих традиційних ремесел допомагає не лише підтримувати, а й поширювати культурні надбання японців.

Фестиваль Гіон Мацурі, який щороку відзначається в Кіото, є наочним підтвердженням того, як події, що присвячуються місцевим традиціям, можуть створювати надходження для збереження пам'яток архітектури. Це свято, яке проводиться вже більше тисячі років, привертає до себе тисячі туристів з усього світу. В рамках фестивалю влаштовують паради, демонструються національні костюми і ремесла, які дозволяють туристам ближче ознайомитися з особливостями японської спадщини. Виручка від продажу квитків, сувенірів та

інших товарів допомагає профінансувати збереження старовинних пам'яток Кіото [16].

Другим таким прикладом є традиційні ремісничі майстерні, які функціонують по всій Японії. В них не лише виготовляються сувеніри для туристів, але й організовуються освітні програми та майстер-класи, на яких охочі можуть навчитися виготовленню національних японських виробів. Подібні заходи не лише сприяють популяризації об'єктів культурної спадщини, а й надають додаткові можливості для залучення коштів на їхнє збереження.

Креативні індустрії, як-от дизайн, фешн, архітектура, мультимедіа, мають надзвичайний потенціал для інноваційної реінтерпретації та популяризації культурної спадщини. Завдяки співпраці з дизайнерами й художниками можна створити нову концепцію для традиційних об'єктів, що дозволить зробити їх ще більш доступними для сучасної публіки.

Великобританія досить активно використовує можливості креативних індустрій для збереження і популяризації своєї культурної спадщини. До прикладу, відома команда дизайнерів «Heatherwick Studio» взяла участь у відновленні й оновленні знаменитого комплексу Coal Drops Yard у лондонському залізничному районі Кінгс-Кросс. Цей проєкт полягав у реконструкції старовинних будівель, які раніше використовувались для збереження вугілля, у місце для сучасного торгово-культурного комплексу. В результаті інноваційного підходу до дизайну й архітектури історичні приміщення набули нового дихання, перетворившись на привабливі місця для відвідувачів зі збереженням своєї культурної самобутності [17].

Ще один приклад - Тейт Модерн, сучасний музей мистецтва, що розташований у приміщеннях колишньої лондонської електростанції «Бенксайд». Спільна робота архітектурного бюро «Herzog & de Meuron» з митцями допомогла перевтілити споруду електростанції у своєрідний простір для сучасного мистецтва, водночас зберігаючи її промислову історію. Це не тільки привернуло увагу до історичного об'єкту, а й перетворило його на один із

найбільш популярних музеїв у світі, демонструючи можливості для нового трактування традиційних об'єктів [18].

У царині моди британські дизайнери широко використовують елементи національного надбання для розробки сучасних колекцій. Відомий британський бренд «Burberry», який часто використовує традиційні шотландські шотландські тартани і англійську класику у своєму дизайнерському стилі, дозволяє молодим поколінням по-новому переосмислити та оцінити свою культурну цінність через призму сучасної моди [19].

Наведені приклади продемонстрували, як співпраця з дизайнерами, архітекторами і художниками може призвести до появи нових концепцій традиційних об'єктів, зробивши їх більш привабливими для сучасних людей.

Співпраця з іншими країнами чи організаціями відкриває можливості для пошуку спільних шляхів вирішення проблем, що стосуються збереження культурних надбань, дозволяє активізувати зусилля для реалізації широкомасштабних ініціатив.

У рамках спільних проєктів і досліджень можуть бути охоплені абсолютно різноманітні напрямки збереження культурної спадщини - від відновлення історичних будівель до збереження нематеріальної культурної спадщини. Завдяки міжнародним проєктам, що підтримуються міжнародними організаціями, такими як ЮНЕСКО, країни мають змогу об'єднати свої зусилля у справі збереження об'єктів Світової спадщини. Сюди входить обмін інформацією та технологіями, що допомагає розвивати новаторські підходи до питань збереження культурної спадщини.

На міжнародних науково-практичних конференціях і семінарах фахівці з різних країн світу дискутують про новітні методи й стратегії щодо збереження культурної спадщини. Завдяки таким заходам їх учасники мають змогу ознайомитися з успішними практиками і впроваджувати нові методики у себе в країні. Наприклад, технології 3D-сканування і моделювання, які вже активно застосовуються в США та Європі, можуть запозичувати і адаптувати до себе інші країни для захисту власних культурних надбань.

Міжнародна співпраця також підтримує залучення фінансування для здійснення масштабних проєктів зі збереження пам'яток. Завдяки залученню інвестицій від світових організацій, приміром, Світового банку чи Європейського Союзу, можна суттєво збільшити можливості для підтримки культурної спадщини. У програмі «Горизонт Європа», що фінансується Європейським Союзом, підтримуються численні проєкти зі збереження культурної спадщини, які полягають у співпраці між країнами-членами ЄС та іншими країнами світу [20].

Збереження культурної спадщини є надзвичайно трудомістким і складним процесом, який має тісний зв'язок з законодавчими й політичними моментами. Здійснення ефективного захисту культурних об'єктів є можливим лише за наявності чіткого та комплексного нормативно-правового регулювання. Створення національного законодавства, що регламентує питання охорони пам'яток історії і культури, є основоположним кроком у напрямку забезпечення їх довгострокового функціонування. Це законодавство має покривати широке коло питань, починаючи від охорони археологічних пам'яток і завершуючи питаннями реставрації історичних будівель чи збереження культурних ландшафтів. Особливе значення має правовий захист інтересів корінних мешканців, оскільки він є ключовим для збереження їхньої нематеріальної культурної спадщини, такої як мови, традиції та ремесла.

Італія є провідною країною світу у царині охорони культурної спадщини. В італійському законодавстві передбачена всеосяжна система захисту археологічних пам'яток, історичних споруд, культурних ареалів. Наприклад, Закон про культурну спадщину регламентує захист та управління культурними об'єктами. Тут створена ціла низка спеціалізованих установ, таких як Італійське агентство культурної спадщини, які опікуються реставрацією і охороною пам'яток архітектури. Саме завдяки такому ставленню до справи в країні зберігається величезна кількість історичних пам'яток, включаючи Колізей, Помпеї та багато інших.

Стале та екологічно відповідальне збереження культурної спадщини - дуже важливий напрямок, який поєднує в собі захист історичних пам'яток і бережливе відношення до навколишнього середовища. Застосування зелених технологій за принципами сталого розвитку може значно зменшити шкідливий вплив на довкілля під час проведення робіт зі збереження об'єктів культурної спадщини. Використання енергоефективних методів, таких як системи відновлюваної енергетики, застосування екологічно чистих матеріалів у відновлювальних роботах сприяє збереженню ресурсів і мінімізації забруднень.

Процес сталого та екологічно безпечного збереження культурної спадщини яскраво ілюструється на практиці в Норвегії. Вона відома своїм прогресивним підходом до суміщення збереження історичних пам'яток із охороною довкілля. У цій країні активно впроваджуються «зелені» ідеї в рамках проєктів з реконструкції пам'яток.

Серед таких проєктів є реконструкція середньовічних дерев'яних храмів, які називаються ставкірками. Ці храми є одними з найвизначніших архітектурних пам'яток країни і в той же час належать до світової культурної спадщини. У процесі їх відновлення застосовуються лише природні матеріали, в тому числі місцева деревина, яка переробляється за допомогою традиційних методів, щоб максимально зберегти аутентичність будівель та їхню споконвічну історичну цінність. Окрім того, для обробки деревини застосовуються екологічно чисті засоби, які не приносять шкоди природі.

Збереження культурної спадщини найчастіше поєднується зі зберіганням біологічного розмаїття, бо багато культурних цінностей розташовуються в природних ландшафтах або поблизу них. Комплексні підходи до управління передбачають паралельний захист як культурних, так і природних цінностей. Це передбачає підтримку природних екосистем, що існують навколо культурних об'єктів, а так само вжиття заходів для запобігання зникненню рідкісних видів флори і фауни, що населяють ці місцевості.

Відома своїми густими тропічними лісами, біорізноманітністю, старовинними цивілізаціями, Коста-Рика є одним з яскравих прикладів країни,

яка вдало поєднує в собі збереження культурної спадщини та захист довкілля. Чимало археологічних об'єктів країни, серед яких кам'яні кулі, золоті вироби, руїни стародавніх міст, знаходяться в густих тропічних лісах або на тихоокеанському узбережжі. Такий тісний зв'язок між культурою і природою зумовив особливий підхід до захисту національної спадщини.

Один з найважливіших компонентів цієї стратегії - це створення національних парків і заповідників. Більшість території Коста-Рики захищена законодавчо, що сприяє підтримці унікальних екосистем та біорізноманіття. Національний парк Мануель Антоніо, що розташований на узбережжі Тихого океану, є осередком проживання багатьох видів тварин і рослин, а також руїн стародавніх поселень.

Особливу увагу тут приділяють екологічному туризму. Туристи мають змогу без шкоди для довкілля відвідати старовинні руїни, поспостерігати за життям диких тварин, зайнятися каякінгом або дайвінгом. Отримані від екотуризму кошти спрямовуються на збереження природних ресурсів і підтримку місцевих громад.

Підтримка стійких громад є наступним ключовим аспектом сталого збереження культурної спадщини. Залучення місцевих громад до процесу збереження і управління культурними об'єктами розвиває почуття власної відповідальності та гідності за свою історико-культурну спадщину. Громади, які активно залучені до збереження своєї спадщини, можуть використати її як джерело соціально-економічного зростання. Сюди можна віднести і розвиток культурного туризму, який забезпечує економічну вигоду, і запровадження навчальних програм, що покращують розуміння значимості питань, пов'язаних з культурною спадщиною. У такий спосіб сталий підхід до збереження культурної спадщини не тільки захищає минуле, а й допомагає створювати стійке та процвітаюче майбутнє для місцевих громад.

Соціальні інновації у сфері культурної спадщини - це могутній напрямок, який перетворює традиційні підходи до збереження минувшини. Це не лише пасивне накопичення артефактів у музеях, а й відкритий діалог між минулим і

сьогоденням. Це процес, який перетворює культурну спадщину не на нерухомий експонат, а на живий біологічний організм, що постійно розвивається та адаптується до нових умов.

Сучасні технології і мінливі суспільні потреби потребують нових підходів до збереження чи популяризації культурних цінностей. Соціальні інновації в культурній спадщині - це не тільки використання гаджетів, але й ґрунтовне осмислення того, як люди можуть взаємодіяти з культурою і як можна задовольняти свої потреби. Це стосується і створення інтерактивних експозицій, і розробки мобільних застосунків, і проведення громадських акцій, які відкривають доступ до культурної спадщини для всіх верств населення [21].

Соціальні інновації у сфері культурної спадщини включають різноманітні підходи і заходи, які спрямовані на те, щоб підвищити доступність, актуальність, корисність культурної спадщини для суспільства (рис.1.5).

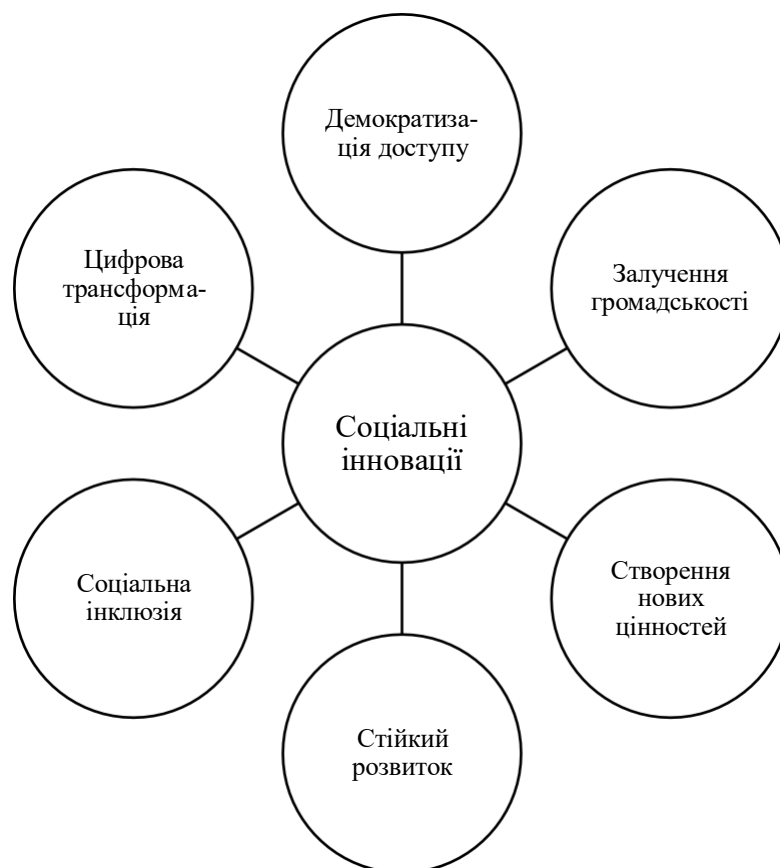

Рис.1.5 – Основні складові соціальних інновацій

Джерело: розроблено автором на основі [22].

Соціальні інновації у сфері культурної спадщини включають різноманітні підходи і заходи, які спрямовані на те, щоб підвищити доступність, актуальність і корисність культурної спадщини для суспільства. Передусім важливою складовою є саме демократизація доступу, а саме створення умов, які дозволяють пізнавати культурну спадщину незважаючи на соціальний статус, вік, фізичні можливості чи територіальне місцезнаходження. Цього досягають завдяки створенню інтерактивних виставок, онлайн-екскурсій, розробці мобільних додатків, які дозволяють людям з усього світу отримувати доступ до надбань людства. Громадське залучення виступає в якості одного із основних елементів, що полягає в активній співпраці з місцевими громадами у збереженні та популяризації культурної спадщини. Завдяки волонтерським ініціативам, публічним дискусіям, спільним проєктам з реставрації пам'яток формується почуття спільної відповідальності і підвищується рівень обізнаності про значимість об'єктів культурного спадку.

Формування нових культурних цінностей на базі спадщини робить свій внесок у розбудову творчих індустрій, розвиток туризму і освіти. Застосування культурологічних мотивів для створення нових продуктів, організація різноманітних фестивалів, розробка освітніх програм сприяють інтегруванню культурної спадщини в сучасне життя. Стале й екологічно безпечне для довкілля збереження культурної спадщини є важливою частиною соціальних інновацій. Інтеграція об'єктів культурної спадщини в процеси стійкого розвитку полягає у використанні народних знань і практик для подолання екологічних проблем, розвитку екотуризму, створенні енергозберігаючих центрів культурного життя.

Наступним вагомим аспектом є соціальна інклюзія, себто використання культурної спадщини для зменшення соціальних розбіжностей і створення інклюзивного суспільства. Проведення культурних заходів для людей з особливими потребами чи створення просторів для діалогу між різними культурами допомагають зміцнити громадські зв'язки. Зрештою, цифрова трансформація культурної спадщини надає нові можливості для дослідження і збереження через використання цифрових технологій для захисту,

популяризації, надання доступу до культурних цінностей. Розробка цифрових архівів, 3D-моделей пам'яток, віртуальних турів забезпечує більш широкий простір для доступу до культурних ресурсів і сприяє їх довгостроковому збереженню.

Політика ЄС у сфері культурної спадщини фокусується на збереженні і примноженні різноманітної культурної спадщини Європи, яка включає пам'ятники, історичні місця, витвори мистецтва, традиції. Незважаючи на те, що велика частина відповідальності лежить на державах-членах, ЄС сприяє цим зусиллям за допомогою різних ініціатив, включаючи програми з фінансування, програму «Креативна Європа», «Знак європейської спадщини». Метою таких програм є збереження, поширення, вшанування культурної спадщини по всій Європі, наголошуючи саме на її важливості для забезпечення соціальної єдності та ідентичності.

2018 рік став знаменним для Європи, бо саме в цьому році пройшла масштабна подія, що була присвячена культурній спадщині континенту. Проведення Європейського року культурної спадщини мало досить амбітну мету - об'єднати європейських громадян заради спільних культурних цінностей, посилити їх відчуття причетності до своєї європейської спільноти і заохотити до більш глибокого ознайомлення з віковою історією континенту.

Гасло року «Наша спадщина: Де минуле поєднується з майбутнім» стало свого роду девізом, який підкреслив тісний зв'язок між минулим і сьогоденням, між традиціями і сучасністю. У ньому наголошувалося, що культурна спадщина - це не тільки музейні експонати чи історичні пам'ятки, а й живий організм, що постійно еволюціонує та видозмінюється.

Підсумки спеціального опитування Євробарометру, яке було проведене в переддень Європейського року, наглядно підтвердили, що культурна спадщина посідає важливе місце в житті європейців. Так, переважна більшість опитаних підкреслили, що саме культурна спадщина є невід'ємною складовою їх особистої самоідентифікації, так само як і важливим елементом для їхніх громад, регіонів, країн і Європи в цілому.

Дослідження також показало, що європейці надзвичайно пишаються як своєю власною культурною спадщиною, так і спадщиною інших європейських країн. Все це свідчить про високий рівень взаємоповаги до культурного багатоманіття континенту та готовність зберігати його для прийдешніх поколінь.

Програма «Культурна спадщина в дії» - це масштабна ініціатива, що має на меті підвищити поінформованість про важливість культурної спадщини серед осіб, які розробляють місцеву чи регіональну політику, та надати їм практичні інструменти для її збереження і розвитку. Стартувавши у січні 2020 року за підтримки програми «Креативна Європа», ця акція є вагомим внеском у посилення ролі культури в житті європейських громад.

Над реалізацією ініціативи працюють досвідчені партнери, серед яких EUROCITIES, Europa Nostra, ERRIN, KEA European Affairs та ACE. Завдяки спільним зусиллям вдалося узагальнити найкращі практики з різних куточків Європи і створити результативну навчальну програму для осіб, які формують державну політику.

У вересні відбувається особлива подія для всіх, хто цінує багатогранну спадщину Європи. Понад 50 країн, що підписали Європейську культурну конвенцію, у цей період традиційно святкують Дні європейської спадщини. Це масштабна ініціатива, яка об'єднує мільйони людей в усій Європі, покликана максимально звернути увагу на спільну культурну спадщину континенту і її важливість для сучасного суспільства.

Сама ідея відзначення Днів європейської спадщини зародилася з бажання об'єднати прагнення різних країн до збереження та популяризації культурної спадщини. Саме завдяки цій ініціативі у людей з'явилася унікальна можливість для відкриття нової сторінки історії своєї країни та Європи в цілому, ознайомлення з культурними традиціями інших народів.

Характерною особливістю Днів європейської спадщини є щорічна наявність спільної теми, яка об'єднує всі заплановані заходи, що відбуваються в різних країнах. Ця тема надає можливість підкреслити актуальні питання збереження культурної спадщини і сприяє обміну досвідом між представниками

різних країн. До того ж, кожна країна має нагоду максимально наблизити загальноєвропейську тему до своїх локальних специфічних особливостей або ж обрати власну тему, яка відображатиме її культурну спадщину [29].

В Україні вже було реалізовано кілька важливих ініціатив у сфері інноваційного збереження культурної спадщини. Одним з найважливіших проєктів є «Цифровий архів культурної спадщини України». Він передбачає розроблення деталізованих 3D-моделей історичних пам'яток, таких як старовинні церкви і археологічні розкопки. Національний заповідник «Софія Київська», зокрема, розпочав ініціативу з оцифровування архітектурних пам'яток, що дозволяє проводити віртуальні екскурсії і високоякісні трансляції об'єктів культурної спадщини через глобальну мережу Інтернет [44].

Не менш важливим проєктом є Віртуальний музей гетьманства, метою якого є збереження і представлення культурної спадщини козацької доби за посередництвом інтерактивних цифрових майданчиків. У рамках проєкту передбачається створення онлайн-виставок, які надають можливість користувачам з усього світу знайомитися з цінними артефактами й історією Гетьманщини без безпосереднього візиту до музеїв.

Нещодавно була впроваджена програма «Культурна спадщина» - масштабна ініціатива, покликана зберегти, відродити й популяризувати українську культурну спадщину, насамперед у контексті нинішніх викликів, зумовлених російською агресією. Необхідність програми визначається гострою потребою у захисті культурних цінностей, які були серйозно пошкоджені внаслідок бойових дій. Культурна спадщина є не тільки матеріальним підтвердженням історії, а й фундаментом національної ідентичності, що має особливе значення в умовах боротьби за незалежність.

Метою програми є як збереження культурних цінностей, так і популяризація їхньої ролі в сучасному житті. Саме завдяки їй очікується:

- оцифрування і збереження культурної спадщини;
- модернізація музейних та бібліотечних просторів;
- підтримка дослідницької діяльності;

- популяризація культурної спадщини;
- залучення громадськості [30].

Втім, для отримання суттєвіших результатів потрібно:

- розширити масштаби використання цифрових технологій: створити національну онлайн-бібліотеку культурної спадщини, створити мобільні додатки для віртуальних екскурсій, застосовувати дрони для спостереження за станом монументів;
- підвищити рівень обізнаності громадськості: проводити масові освітні кампанії, покликані на популяризацію культурної спадщини і залучення населення до її збереження;
- створити належне нормативно-правове середовище: внести відповідні зміни до чинного законодавства України, які б стимулювали залучення інвестицій у культурну сферу і спростить порядок дій для забезпечення охорони пам'яток;
- залучити до співпраці приватний бізнес: створити інструменти для співробітництва з бізнесом, наприклад, через запровадження системи податкових пільг для компаній, які будуть інвестувати в культурні проєкти;
- розвивати партнерські відносини з іноземними інституціями: співпрацювати з ЮНЕСКО, Європейським Союзом та іншими міжнародними установами для залучення фінансової чи експертної допомоги.

В найближчому майбутньому слід зосередитися над розробкою і реалізацією експериментальних проєктів, які демонструватимуть результативність інноваційних підходів. Це могли б бути, у тому числі, створення інтерактивних музеїв, розробка мобільних додатків для туристів, проведення фестивальних заходів, майстер-класів, присвячених культурній спадщині.

Таким чином, інноваційні підходи до охорони спадщини відкривають нові перспективи для її збереження, популяризації, розвитку. Проте важливо

пам'ятати, що всі інновації повинні бути направлені на те, щоб зберегти автентичність й цінність культурної спадщини, а також забезпечити її загальнодоступність для всіх наступних поколінь.

Комплексний аналіз ситуації, ресурсів та потреб туристичної дестинації (на прикладі Брацлавської селищної територіальної громади)

У сучасному світі індустрія туризму є однією з найважливіших галузей розвитку місцевих економік і факторів для збереження культурної спадщини. Така роль особливо є важливою для невеличких громад, де саме туристичний потенціал може стати рушієм для сталого розвитку. Одним з таких прикладів є Брацлавська селищна територіальна громада, яка володіє унікальними ресурсами та історичною спадщиною. Громада є учасницею туристичної дестинації «Шляхами Трипільської Праматері», що об'єднує окремі громади довкола однієї спільної ідеї - популяризації трипільської культури. Це стратегічне об'єднання робить вагомий внесок у сприяння розвитку культурно-пізнавального туризму і глибшому усвідомленню української історії та спадщини через призму трипільської культури, яка є важливим підґрунтям нашої національної самоідентифікації. Спільно з іншими учасниками дестинації громада активно працює над тим, щоб створити належні умови для того, щоб максимально залучити дослідників, туристів і майстрів до участі в мандрівках, різноманітних заходах, просвітницьких програмах, які спрямовані на ознайомлення з трипільською культурою. Проте для того, щоб вдало реалізовувати цей потенціал, слід провести ґрунтовний аналіз ситуації, ресурсів та потреб туристичної дестинації.

Даний аналіз буде зосереджений на п'яти основних напрямках:

- природні ресурси;
- об'єкти історико-культурної спадщини;

- нематеріальна культурна спадщина;
- туристична інфраструктура;
- івенти та заходи.

Брацлавська селищна територіальна громада розташована в живописному краї, що багатий на різноманітні природні ресурси і неповторні краєвиди. Головною родзинкою цієї місцевості є її рельєф з багаточисельними урочищами, ярами й балками, що надають їй особливого шарму. Горбистий ландшафт місцевості сприяє проведенню піших прогулянок і активного дозвілля на відкритому просторі. У долинах та серед пагорбів можна зустріти надзвичайно мальовничі скелі, в деяких з яких приховуються невеличкі природні печери, які можуть стати цікавими місцями для проведення екскурсій.

Через територію громади протікає річка Південний Буг, яка має неабиякий туристичний потенціал. Її звивиста течія з великою кількістю порогів створюють прекрасні умови для прихильників водного відпочинку, зокрема, рафтингу чи катання на байдарках. До того ж, на території громади є кілька озер, що облаштовані для літнього відпочинку на природі.

Незважаючи на свій невеликий розмір, Брацлавщина володіє значним туристичним потенціалом. Історико-культурна спадщина цього регіону відрізняється багатством і різноманітністю, що приваблює туристів, які захоплюються історією, архітектурою, природою.

Найвідомішим місцем у місті вважається Музей єврейської історії та культури, який заснувала надзвичайно талановита громадська діячка Фаїна Баск. Цей музей перетворився на справжню візитівку Брацлава, яка приваблює до себе дослідників і туристів з різних країн, у тому числі з Нідерландів, Німеччини, Ізраїлю, США. Про визнання авторитету музею підтверджує той факт, що його тричі навідував славетний український письменник Костянтин Грубич.

Перлиною архітектури Брацлава є ще одна пам'ятка - будинок ювеліра Шейхета. Цей вишуканий будинок, побудований на початку XX століття, приголомшує своєю елегантністю та витонченістю. Його власник, здібний ювелір, у 1919 році мріяв про еміграцію до Америки, але його задуми не

реалізувалися. Подальша доля Шоше залишається досі невідомою, але його спадщиною є ця прекрасна будівля. Велику цінність має світлина будинку, яку зробив відомий фотограф Костецький. На міжнародному конкурсі у Франції цей знімок здобув Гран-прі, що підтверджує його неабияку мистецьку цінність.

Багато років будинок Шейхета слугував для різноманітних цілей: тут розміщувався районний комітет партії, дитячий садок, а пізніше - музична школа. Сьогодні будівля пустує, але час від часу оживає під час проведення екскурсій, виставок, фестивалів «Брацлавський ренесанс», які організовуються Інститутом розвитку Брацлавщини.

Брацлавська гімназія №1 - це не просто навчальний заклад, а справжня архітектурно-історична перлина. Побудована у 1914 році за проєктом видатного архітектора Василя Листовничого, вона є невід'ємною частиною культурної спадщини міста. Інтер'єри гімназії приголомшують своєю красою та неповторністю. На стінах розписані картини і мозаїки, які створив місцевий художник Василь Іванович Муржак. За кожним з цих елементів оздоблення відчувається майстерність й талант художника, який вклав у свої роботи частку своєї душі.

Історія гімназії щільно пов'язана з самою історією міста. У минулому в її стінах навчалося щонайбільше сотні дітей. Розпочиналося виховання в спеціальному місці - церкві, розташованій на другому поверсі будівлі. У цій церкві лунала чарівна музика, оскільки там був спеціальний хор, який виконував свої пісні на пагорбі. Ще сьогодні можна побачити залишки від вітваря - овальні дощечки паркету, що свідчать про релігійні ритуали, які колись проходили в цих стінах. Гімназія №1 - це не просто будівля, це живий організм, що зберігає в собі пам'ять про минуле. Сьогодні у її стінах навчаються нові покоління, але історія тут продовжує захоплювати і вражати.

Брацлав - місто, яке пишається своїми видатними земляками, серед яких окреме місце належить Антону Турчановичу, винахідникові військово-польової кухні. Саме тут, над центральною вулицею, встановлено пам'ятник його геніальному винаходу, що став символом міста і нагадуванням про важливий

внесок винахідника у розвиток військової справи. Поблизу пам'ятника розташований будинок, в якому пройшли останні роки його життя. Власне в ньому і народився його геніальний винахід, який пізніше широко використовували в арміях багатьох країн світу.

Історія життя і творчості Антона спонукала до написання книги «Іронія долі, або дещо з життя Антона Турчановича та його універсальної переносної плити» місцевого письменника Миколи Денисенка. Це видання, яке було видане невеликим тиражем за власні кошти автора, стало справжнім дарунком для всіх, хто цікавиться історією і досягненнями українського народу. Книга Денисенка не тільки розповідає про життя і творчість винахідника, а й повністю занурює читача в атмосферу того часу, розповідаючи про побут та звичаї людей, які жили в Брацлаві на початку XX століття. Автор детально описує сам процес створення польової кухні, її особливості конструкції, важливість для армії.

На особливу увагу заслуговує пивоварня на берегах Південного Бугу. Свого часу вона вважалася гордістю міста, а її пиво було відоме далеко за межами Брацлава. На жаль, сьогодні про колишню славу свідчать лише руїни. І хоча нині пивоварня знаходиться у приватній власності, її історична цінність не підлягає сумніву. Розташована біля підніжжя Замкової гори, вона є складовою частиною місцевого ландшафту.

Піднявшись на Замкову гору, відкривається прекрасний панорамний вид на місто і річку. Про історичне значення цього місця та необхідність його захисту свідчить встановлена тут меморіальна дошка. Проведені Ларисою Виногородською у 2003 році археологічні розкопки підтверджують, що Замкова гора була заселена з давніх часів.

В останні роки зростає інтерес до історії Брацлава і його пам'яток. Місцеві жителі, освітяни, активісти проводять поїздки на Замкову гору, щоб привити молодим людям почуття патріотизму й поваги до минулого. Ті, хто піднімається на вершину, можуть відчути особливу енергетику цього місця і віднайти натхнення у краєвиді Південного Бугу. Якщо перетнути невеличкий рів, що оточує замкову гору, можна помітити насип з хрестом. Цей монумент був

споруджений у 1990 році львівськими студентами на знак вшанування козацької слави. Він став своєрідним символом незламного українського духу та нагадуванням про боротьбу за незалежність.

Для єврейської громади місто має особливе історичне значення. Колись воно було одним із центрів хасидизму і навіть сьогодні паломники з усього світу приїждять сюди, щоб вшанувати пам'ять цадика Натана з Брацлава. Найчастіше хасиди проводять у Брацлаві кілька днів, відвідуючи святині й місцеві визначні пам'ятки. Тут вони моляться, співають традиційні пісні, розповідають історії про своїх предків.

Завдяки поєднанню християнських та юдейських традицій Брацлавщина є особливим місцем, де мирно уживаються різні релігії і культури. Замкова гора з хрестом стала місцем зустрічі для представників різноманітних конфесій, яких об'єднує одна мета - збереження історичної спадщини, а також зміцнення міжконфесійного діалогу [24].

Серед місць, де можна поринути у пульс міста і познайомитися з його культурною спадщиною, є Галерея мистецтв імені Василя Івановича Муржака. Її було відкрито у 2018 році в рамках проведення фестивалю «Брацлавське відродження» Інститутом розвитку Брацлавщини з метою популяризації творчості видатного місцевого митця Василя Муржака, роботи якого оздоблюють фасади численних будівель у місті Брацлаві. Хоча колекція галереї є невеликою, тут можна ознайомитися з багатогранністю таланту художника та проникнутися атмосферою його творчості.

Недалеко від галереї знаходиться церква Святого Миколая - діючий пам'ятник архітектури, що є однією з визначних пам'яток міста. Церква має давню історію і тісно поєднана з життєдіяльністю місцевої громади. При церкві функціонує недільна школа, в якій діти можуть пізнавати основи християнської віри з українськими традиціями.

В центрі міста розташований меморіал загиблим у Великій Вітчизняній війні, який є свідченням відваги і героїзму наших предків. Особливо символічним є пам'ятник Небесній Сотні, який був відкритий у 2014 році. Цей

монумент став найпершим у Вінницькій області, що увічнив пам'ять «Небесної Сотні».

Якщо рухатися в напрямку Тульчина, то можна помітити будівлю Брацлавської сільської ради, яка є пам'яткою архітектури. На жаль, з часом дерев'яні вікна та двері будівлі були повністю замінені на пластикові, що трохи нівелює її автентичність.

Далеко в Слободі, місцевості, де раніше селилися старообрядці, знаходиться неповторна дерев'яна старообрядницька церква, яка була збудована без єдиного цвяха. Вона являє собою справжнє диво дерев'яного зодчества, що збереглося до наших днів. Недалеко від церкви знаходиться кладовище, де за особливими старообрядницькими обрядами хоронять представників даної громади. Саме старообрядці зберегли багато єврейських сімей під час єврейських погромів, продемонструвавши тим самим свою гуманність і милосердя.

Особливий інтерес становить нематеріальна культурна спадщина старообрядців: весільні, церковні, похоронні обряди, традиційний одяг і ремесла. Ці неповторні звичаї та традиції є справжнім багатством, яке необхідно зберегти для майбутніх поколінь [25].

У селі Вишківці, що розкинулося на берегах річки Шпиківка, яка є притокою могутнього Південного Бугу, знаходиться багата історична спадщина. Цю територію заселяли люди з давніх-давен. Археологічні дослідження засвідчили, що тут були поселення ще в епоху бронзового віку, скіфського періоду і часів старослов'янської цивілізації. На південь від села виявлені залишки трипільського поселення, що належить до однієї з найстародавніших європейських культур.

Розташоване серед мальовничих краєвидів село Шура було відоме не лише завдяки своїй історії і природній красі, а й розвиненому гончарному ремеслу. Шуринські гончарі з величезною майстерністю створювали різноманітні вироби з глини: від найпростіших глечиків для води до складних посудин для збереження продуктів харчування. Особливе значення мали їхні вироби для опалювання печей, які вирізнялися високою якістю. Такі вироби не

лише забезпечували практичну функцію обігріву житла, а й були справжнім витвором мистецтва, який прикрашав інтер'єр оселі. Вироби шурівських гончарів були відомими далеко за межами села. Їх можна було побачити на ринках Брацлава, Тульчина, Немирова та інших міст і сіл. Жителі цінували глиняний посуд з Шури за його довговічність, естетичний вигляд і практичність [26].

Брацлавська селищна територіальна громада, що розташована в самому центрі Вінницької області, є цікавим об'єктом для проведення досліджень з точки зору її географічного розташування і транспортної доступності. Площа громади складає 260,4 кв. км, а її адміністративний центр, селище міського типу Брацлав, знаходиться на досить вигідному розташуванні від обласного центру Вінниці та інших великих міст області.

Завдяки географічному розташуванню Брацлава у місці перетину важливих транспортних шляхів, він має певний ступінь транспортної доступності. Так, через населений пункт пролягає дорога регіонального сполучення Р-08, яка з'єднує його із сусідніми поселеннями і виходить на міжнародну автомагістраль М12 Е50. Таким чином, забезпечується зручне автомобільне сполучення з рештою регіонів України і навіть з європейськими країнами.

Водночас, відсутність прямого залізничного сполучення з Брацлавом є як перешкодою для розвитку, так і його потенційною перевагою. З одного боку, це створює труднощі з логістикою і обмежує доступність громади для подорожуючих, які надають перевагу саме залізничному транспорту. З іншого боку, це відкриває умови для розвитку екологічно чистого перевезення з використанням екологічно чистих видів транспорту при збереженні унікального природного ландшафту.

Найближчі залізничні станції знаходяться в містах Немирів та Вінниця, тому дістатися до Брацлава можна потягом з пересадкою на автобус або таксі. Даний варіант може зацікавити туристів, які хочуть скомбінувати поїздку потягом з автобусною подорожжю по мальовничих закутках Брацлавщини. Що

стосується авіаперельотів, то найближчі міжнародні аеропорти знаходяться у Вінниці та Києві. Це робить Брацлав доступним для туристів з інших країн, зокрема, у випадку поєднання з подальшими поїздками автомобілем чи автобусом.

У складі громади, окрім адміністративного центру - селища міського типу Брацлав, розташовані села Анциполівка, Бугаків, Вигайка, Вишківці, Вовчок, Глинське, Грабовець, Гранітне, Гриненки, Довжок, Забужжя, Зяньківці, Монастирське, Новоселівка, Скрицьке, Сорокодуби, Шура та Яструбиха.

Загальна кількість населення громади складає 9 675 осіб. Міське населення, яке переважно зосереджене в селищі Брацлав, становить 5 241 особу, а сільське - 4 434 особи. Цей розподіл демонструє неоднорідність суспільної структури громади і наявність як урбанізованих, так і сільських територій.

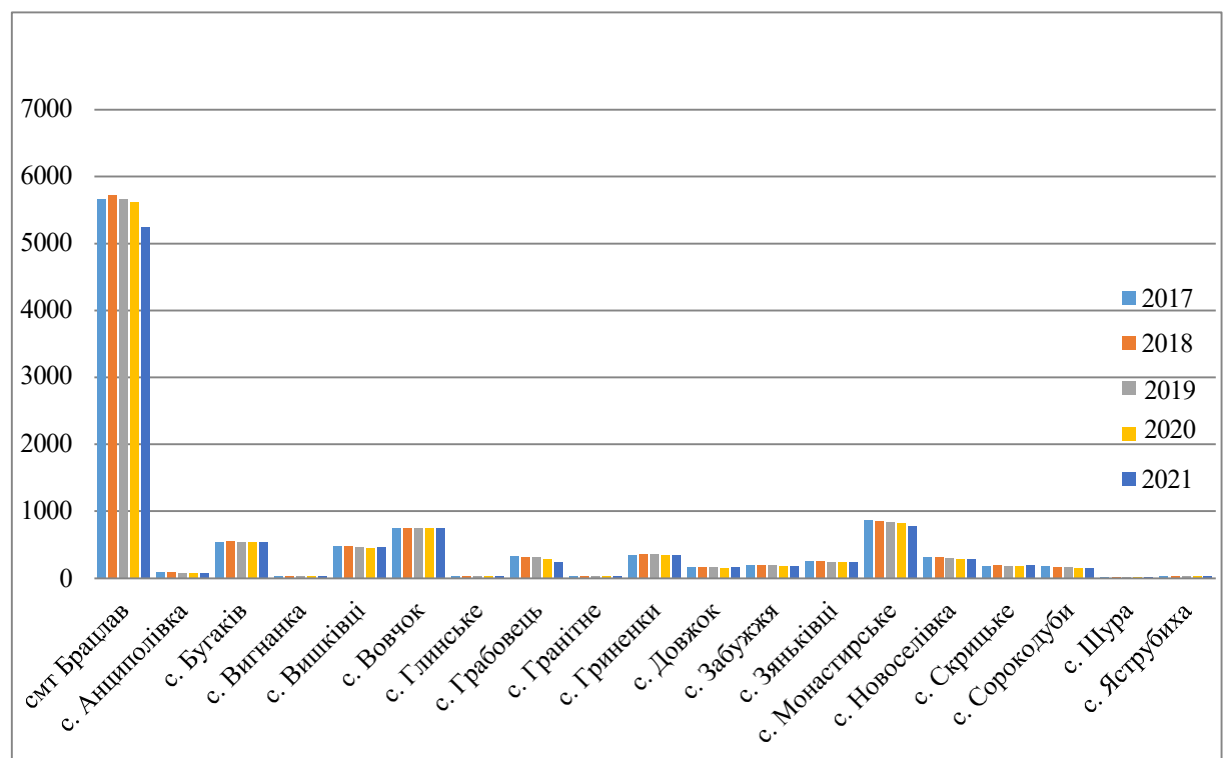

Рис.1.6 – Динаміка зміни чисельності населення по населених пунктах громади

Джерело: розроблено автором на основі [23].

Відповідно, у Брацлавській селищній територіальній громаді з 2017 по 2021 рік кількість мешканців зменшилася у переважній більшості населених пунктів. Найбільший спад спостерігався у Брацлаві, де чисельність населення

зменшилася з 5662 до 5241 особи та у селі Грабовець, в якому воно зменшилося з 325 до 235 осіб. У той же час практично не змінилася ситуація в таких селах, як Бугаків, Вовчок, Яструбиха.

Аналізуючи рівень зайнятості, можна виявити низку характерних рис, що притаманні для багатьох регіонів сільської місцевості України. За офіційними даними Немирівського центру зайнятості, у 2020 році рівень офіційного зареєстрованого безробіття становив 277 осіб. Проте ця цифра є тільки верхівкою інформаційного айсберга, адже вона не включає в себе так зване «тіньове безробіття».

За підрахунками місцевої влади, обсяг тіньового безробіття в ОТГ може становити близько 15% від усього населення працездатного віку. Тобто значна частина мешканців громади працює неофіційно. Серед причин такого становища можна назвати сезонний характер більшості видів діяльності, поширення приватного господарства, заробітчанство в інших містах або закордоном.

Брацлавська селищна територіальна громада має у своєму розпорядженні значний земельний фонд - 26043,52 га. Даний ресурс є важливим компонентом економічного потенціалу громади й визначає основні напрямки її розвитку.

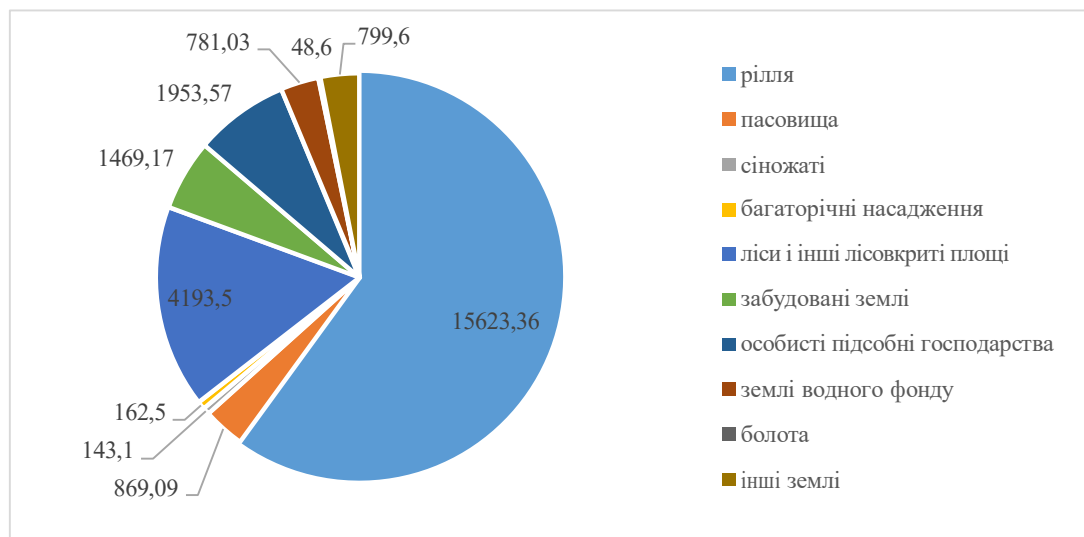

Рис.1.7 – Земельний фонд громади, га

Джерело: розроблено автором на основі [23].

Громада міста демонструє суттєвий рівень розвитку у сфері освіти. Сьогодні у громаді функціонує доволі розгалужена освітня мережа закладів освіти, що дозволяє отримати доступ до якісної освіти усім верствам населення.

Осередком середньої освіти є ліцей з власною філією. У цих навчальних закладах здійснюється як поглиблене вивчення певних предметів, так і підготовка учнів до подальшого вступу у вищі навчальні заклади. Наявність ліцею є свідченням того, що громада прагне надавати своїм дітям сучасну та якісну освіту. Наступним важливим компонентом освітньої системи є п'ять гімназій, які також діють у громаді. Зазвичай у гімназіях є більше можливостей для розвитку креативних здібностей учнів і підготовки їх до життя. Доповнює цей освітній комплекс спеціалізована школа I-III ступенів, яка реалізує спеціальні навчальні програми для дітей з обмеженими освітніми потребами чи здібностями. У чотирьох дошкільних навчальних закладах забезпечується дошкільна освіта для найменших жителів громади.

Особливо хочеться відмітити відкриття у вересні 2021 року школи мистецтв. Цей заклад став дійсно справжнім подарунком для дітей, які прагнуть розвивати свої творчі здібності.

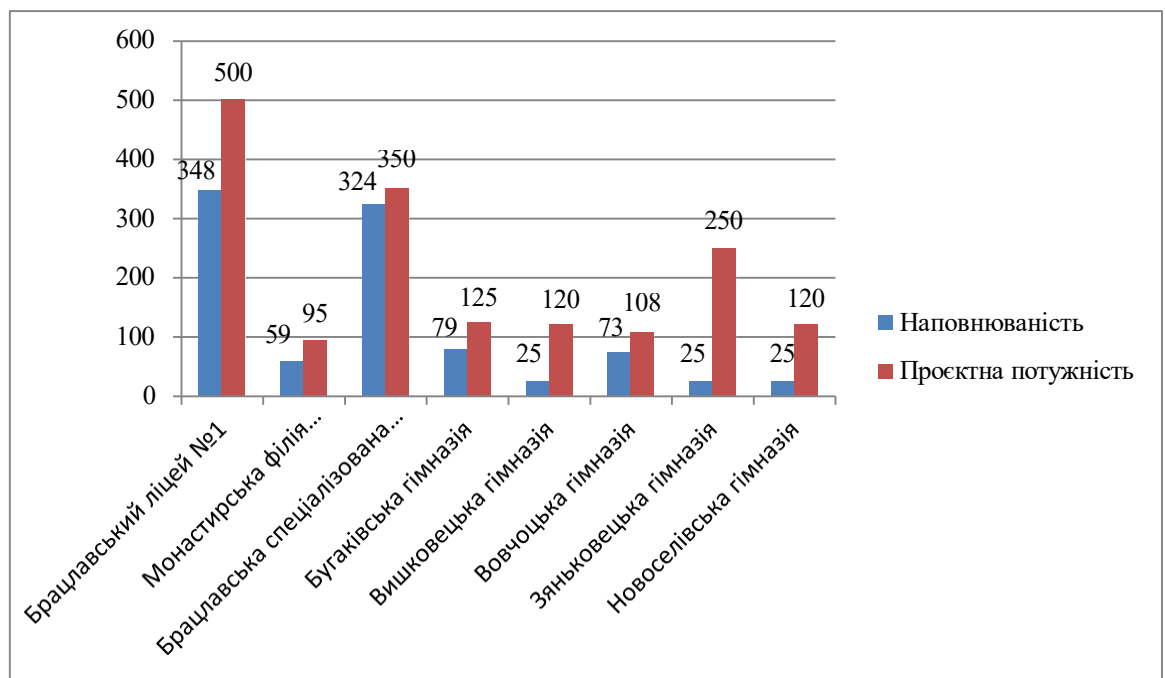

Рис.1.8 – Співвідношення між проектною і фактичною місткістю загальноосвітніх шкіл у Брацлавській селищній територіальній громаді

Джерело: розроблено автором на основі [23].

Проведений аналіз заповнюваності загальноосвітніх шкіл у Брацлавській селищній територіальній громаді демонструє достатньо різноманітну ситуацію. В середньому показник наповнюваності становить близько 57% від проектної

потужності, що є свідченням того, що існують як досить завантажені, так і недостатньо укомплектовані навчальні заклади.

Найбільш оптимістична ситуація склалася у спеціалізованій школі I-III ступенів м. Брацлав, де заповнюваність сягає 93%. Це підтверджує високий попит саме на цей загальноосвітній навчальний заклад серед місцевих мешканців. Достатньо високий рівень наповнюваності демонструють Брацлавський ліцей № 1 (70%) та гімназія ім. Г. Вовчка (68%).

Зворотна картина спостерігається у Зяньковецькій гімназії, де рівень наповнюваності складає лише 10%, а також у Вишковецькій і Новоселівській гімназіях, де даний показник дорівнює 21%. Настільки низькі показники зарахування вказують на гостру проблему недоукомплектованості шкіл у цих населених пунктах.

Головною причиною такої ситуації є негативні демографічні процеси, які характерні для багатьох сільських регіонів України. Зменшення народжуваності, старіння населення і високий рівень міграції ведуть до зменшення кількості дітей шкільного віку, особливо у віддалених районах.

Надання медичної допомоги здійснюється на базі комунального некомерційного підприємства «Центр первинної медико-санітарної допомоги» Брацлавської селищної ради. Даний заклад є провідним надавачем первинної медико-санітарної допомоги в громаді і відіграє основну роль у збереженні здоров'я населення.

У складі Центру первинної медико-санітарної допомоги є амбулаторія загальної практики сімейної медицини та 11 фельдшерсько-акушерських пунктів. Амбулаторії, що знаходяться в адміністративному центрі громади, селі Брацлав, пропонують широкий спектр медичних послуг, у тому числі прийом сімейного лікаря, педіатра, стоматолога, проведення лабораторних аналізів чи інших діагностичних обстежень. Фельдшерсько-акушерські пункти, розміщені по всій території громади, забезпечують доступність первинної медичної допомоги для жителів віддалених сіл. Фельдшери надають першу медичну

допомогу, здійснюють профілактичні огляди, щеплення або проводять будь-які необхідні медичні маніпуляції.

Брацлавська селищна територіальна громада має достатньо розвинену інфраструктуру торгівлі та послуг, що включає підприємства побутового обслуговування, торгівлі, громадського харчування. У сфері побутового обслуговування в громаді є аптеки, пункти пошиття і ремонту одягу, перукарні, шиномонтажі, станції технічного обслуговування автомобілів. До сфери торгівлі та громадського харчування відносяться кілька кафе, господарські магазини, магазин автозапчастин, численні продуктові магазини й кіоски, млин. Додатково є пункти збору металобрухту, автозаправні станції, ветеринарна аптека, меблевий магазин, магазин побутової техніки.

В місті є декілька комфортних закладів, де туристам можна зупинитися і поїсти, що забезпечують комфортний відпочинок. Наприклад, гості можуть розміститися в готелі «АМІД», в якому є сучасні зручності і затишна атмосфера, що створена для комфортного перебування після насиченого дня. Іншим можливим варіантом для проживання є готель «У Каземировича», відомий своєю справжньою домашньою привітністю й розташуванням у затишному куточку громади. Тим, хто шукає місце, де можна насолодитися смачними стравами, пропонуються ресторани, такі як «Старий млин», а також кафе «Еліс».

Брацлавська селищна територіальна громада займається проведенням заходів, які спрямовані на збереження і поширення культурної спадщини представників різних народів, що мешкають у цьому регіоні. Один з таких заходів - це фестиваль «Палітра націй», на якому особливу увагу звертають на національні традиції, насамперед на єврейську кухню, яка відрізняється своєю різноманітністю і колоритом. Відвідувачі мають змогу ознайомитися з культурами ромів, поляків, старообрядців. На фестивалі проводяться різноманітні розважальні програми для дітей, організовуються зустрічі з представниками місцевої влади і громадськими активістами. Особливою святковою атмосферою та неповторним національним колоритом заходу вирізняються виступи різноманітних ансамблів.

Наступною значущою подією для громади є фестиваль «Брацлавський ренесанс», який щорічно відзначається наприкінці травня. Ініціатором заходу є польська неурядова спілка «Відродження» під керівництвом Лідії Яковенко, метою якого є підкреслення культурного розмаїття Брацлавщини. Окрім виставки «З бабусиної скрині», на якій демонструються побутові речі представників різних національних культур, гості фестивалю можуть послухати музичні виступи від місцевих гуртів, які звучать українською, польською, єврейською, ромською мовами.

Однак для того, щоб повноцінно використовувати туристичний потенціал Брацлавщини, необхідним є детальний аналіз сильних і слабких сторін, можливостей і загроз. Для цього застосовується SWOT-аналіз.

Таблиця 1.2. *SWOT-аналіз туристичної дестинації: Брацлавська селищна територіальна громада*

Сильні сторони	Слабкі сторони
1	2
- багата історія та культурна спадщина, що включає знахідки трипільської культури, старовинні пам'ятки, традиції і легенди, які приваблюють туристів - наявність робочої сили для впровадження в життя інвестиційних проєктів та подальшого зростання у сфері послуг - незадіяні земельні ділянки і приміщення, які можна використовувати для створення культурних центрів або музеїв, що можуть залучити інвесторів і підтримати економіку - громадські організації та національні спільноти, які активно залучаються до розвитку громади - мультикультурне середовище, що спонукає до проведення фестивалів і культурних заходів, які б привертати увагу до громади - досвід проведення фестивалів і культурних заходів, які допомагають популяризувати культурну спадщину громади і сприяють її розвитку	- обмежена наявність варіантів розміщення і харчування, що зменшує спроможність вмістити велику кількість туристів - недостатня охорона і реставрація пам'яток через відсутність належного фінансування, що спричиняє поступове руйнування об'єктів. - застаріла інфраструктура, особливо незадовільний стан доріг, який перешкоджає доступності до туристичних напрямків - міграція молоді і брак кваліфікованих кадрів у царині культурної спадщини, через що ускладнюється довгострокове планування заходів. - погане транспортне сполучення між селами і відсутність сучасних засобів для полегшення пересування - значне погіршення стану об'єктів культурної спадщини внаслідок нерегулярного проведення реставраційних робіт
Можливості	Загрози

1	2
- можливість отримання міжнародних грантів на реставрацію історичних пам'яток - фінансування в межах програми "Ukraine Facility" від ЄС - транскордонне співробітництво з Молдовою та Румунією - підтримка від міжнародних культурних фондів, таких як Європейський культурний фонд і ЮНЕСКО - залучення до міжнародних програм збереження нематеріальної культурної спадщини - інвестиції у цифрову трансформацію через міжнародні фонди	- продовження військового стану в Україні, що може значно скоротити число українських і зарубіжних туристів - недостатня державна і міжнародна фінансова підтримка, що перешкоджає ефективному функціонуванню системи збереження пам'яток архітектури - прискорення зміни клімату, екологічні катастрофи - конкуренція з іншими туристичними дестинаціями - соціально-політична невизначеність, яка може призвести до зменшення потенціалу розвитку туризму й залучення інвесторів - втрата міжнародних партнерів довіри до України через високий рівень корупції

Джерело: розроблено автором на основі [23].

SWOT-аналіз культурної спадщини Брацлавської селищної територіальної громади демонструє наявність широких можливостей для її розвитку, але водночас звертає увагу на ряд проблем, які необхідно подолати. Серед сильних позицій громади є багатство її історико-культурної спадщини, включаючи знахідки трипільської культури, стародавні пам'ятки, діяльність місцевих громадських організацій і мультикультурне середовище, що стимулює до проведення різноманітних культурних подій. Серед слабких сторін можна назвати недостатню охорону та відновлення пам'яток, недостатню кількість закладів розміщення і харчування для відвідувачів.

Серед можливостей розвитку варто зазначити такі: інвестиції у відновлення інфраструктури завдяки міжнародним програмам, організація транскордонних культурних маршрутів, впровадження цифрових технологій для популяризації і збереження культурної спадщини. Проте такі загрози, як продовження воєнного стану, недостатнє фінансування, природні лиха, соціально-політична нестабільність, можуть суттєво перешкоджати їх реалізації. Тому важливо зосередити зусилля на підвищенні рівня умов для збереження і популяризації культурної спадщини, щоб зменшити ризики й отримати користь від наявних можливостей для сталого розвитку громад.

РОЗДІЛ 2

ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ АТРАКТИВНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ БРАЦЛАВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)

2.1 Обґрунтування доцільності розробки туристичного проєкту, спрямованого на збереження культурної спадщини

Збереження культурної спадщини - це не лише наш обов'язок перед наступними поколіннями, а й важливий механізм розвитку нашого суспільства. У свою чергу, туризм є одним з найдинамічніших секторів світової економіки, який може перетворитись на дієвий рушій регіонального розвитку. Комбінація туризму зі збереженням культурної спадщини створює нові можливості для розвитку регіонів. Туристичні проєкти, які націлені на збереження, не лише дозволяють зберегти неповторні пам'ятки, а й популяризувати їх, створюючи при цьому нові робочі місця і збільшуючи туристичний потік.

Брацлавщина - край з давніми історичними коренями, в якому збереглись унікальні народні ремесла, кулінарні традиції та архітектурні пам'ятки. Проте сучасні реалії і глобалізація несуть у собі ризики зникнення цієї унікальної спадщини. Саме тому є доцільним започаткування проєкту «Традиції в руках майстрів», який спрямований на збереження і відродження унікальної культурної спадщини регіону.

Одним із важливих кроків у процесі розроблення подібного проєкту є ґрунтовне аргументування його реалізації. Для цього необхідно провести детальний аналіз, у тому ж числі побудувати дерево проблем і дерево цілей, які допоможуть ідентифікувати основні виклики та наявні можливості. Дерево проблем дозволить ідентифікувати основні загрози для культурної спадщини, зокрема. У свою чергу, дерево цілей дозволить чітко сформулювати основні

напрямки діяльності, які необхідні для успішної реалізації. Даний підхід забезпечуватиме комплексний спосіб вирішення проблем, пов'язаних зі збереженням культурної спадщини, що буде сприяти ефективному втіленню в життя проєкту «Традиції в руках майстрів».

Рис.2.1 – Дерево проблем для проєкту «Традиції в руках майстрів»

Джерело: розроблено автором

Брацлавська селищна територіальна громада, як і чимало інших регіонів України, зіштовхується з проблемою нестачі культурних заходів, у тому числі майстер-класів, у привабливих для туристів локаціях. Дана проблема має глибоке підґрунтя і включає в себе цілий спектр різних аспектів.

Серед ключових причин можна назвати недостатність фінансування та ресурсів. Через відсутність стабільного джерела фінансування, як бюджетного, так і позабюджетного, проведення широкомасштабних й систематичних культурних заходів стає практично неможливим. Більше того, бракує необхідної

техніки і обладнання, інвентарю та логістики для організації заходів. Мова йде не лише про велику сцену чи звукове устаткування, а й про такі дрібниці, як намети, столи, стільці тощо, які є необхідними для проведення майстер-класів на відкритому просторі.

Іншою проблемою є слабкий рівень організаторських навичок серед місцевих активістів і організацій. Нестача необхідних знань з питань маркетингу, логістики, менеджменту проєктів та інших суміжних дисциплін ускладнює процес планування і проведення заходів. Це виявляється у складнощах з розробленням концепції події, залученням її учасників, промоцією і проведенням оцінювання.

Серйозною перешкодою є також інфраструктурні обмеження. Нерозвиненість відповідної території, включаючи відсутність спеціалізованого приміщення для проведення майстер-класів, фестивалів або конференцій, зменшує можливості для проведення різноформатних івентів. Крім того, відсутні комфортні зони відпочинку для відвідувачів міста, що знижує кінцевий результат загального рівня обслуговування.

Відсутність систематизованої співпраці між місцевою владою, туристичними організаціями, культурними установами й іншими стейкхолдерами перешкоджає поєднанню зусиль для вирішення проблеми. Кожна організація працює окремо, не маючи єдиної концепції щодо розвитку культурного туризму. Це спричиняє дублюванню зусиль, розпиленню наявних ресурсів і не дозволяє повністю використовувати весь потенціал громади. На успішність заходів негативно впливає і низький рівень обізнаності та зацікавленості серед місцевого населення. Найчастіше мешканці не уявляють значення потенціалу культурних подій для розбудови громади.

Наслідки нестачі подій для громади є дуже серйозними. Зменшення туристичної привабливості призводить до скорочення доходів місцевих підприємців, закладів громадського харчування і готельного бізнесу. Це особливо гостро відчувається в маленьких населених пунктах, де саме туризм може бути одним з основних джерел доходу. Окрім того, відсутність подієвих

заходів спричиняє втрату інтересу до місцевої культури серед молоді й місцевого населення. Результатом цього може стати втрата унікальних ремесел, звичаїв, знань, які передавались з покоління в покоління.

Рис.2.2 – Дерево рішень для проєкту «Традиції в руках майстрів»

Джерело: розроблено автором

Проект, що спрямований на розвиток культурного туризму в Брацлавській селищній територіальній громаді, має амбітну ціль забезпечити не

лише підвищення кількості туристів, але й зберегти багату культурну спадщину регіону і покращити соціально-економічне становище місцевих мешканців.

Важливість реалізації туристичного проєкту «Традиції в руках майстрів» для кластеру «Шляхами Трипільської Праматері» пояснюється потребою у збереженні і зміцненні основного елементу даного кластеру - відродження трипільської культури через безпосереднє долучення до народних ремесел на місцях. Проєкт має на меті не лише відновити прямий зв'язок з давниною, а й забезпечити створення неповторного туристичного продукту, що підкреслить самобутність Трипілля в культурно-історичному середовищі України та Європи загалом. Він органічно влітає у сучасний туристичний досвід елементи традиційної культури, забезпечуючи її кращу доступність для відвідувачів, а також сприяє поглибленому усвідомленню і збереженню об'єктів сакральної спадщини задля подальшого формування іміджу кластеру як туристично-культурного об'єднання.

Основними напрямками проєкту є організація і проведення різноманітних культурних заходів, у тому числі майстер-класів. Для досягнення цієї мети планується здійснити комплекс заходів, що включає в себе:

- активізація фандрайзингової діяльності: активне залучення фінансової підтримки з різних джерел, наприклад, місцевих підприємців, благодійних фондів, державних програм. Це дозволить гарантувати постійне фінансування проєкту та його подальший розвиток;
- розробка ефективної стратегії: створити деталізований план дій, який включатиме в себе визначення пріоритетних напрямків розвитку, розробку туристичних маршрутів і календар подій. Такий план сприятиме координації роботи всіх учасників проєкту і гарантуватиме його результативність;
- створення належної матеріальної бази: облаштування спеціалізованого приміщення для проведення майстер-класів, придбання необхідного інвентарю та устаткування. Все це створить комфортабельні умови для проведення заходів задля покращення їхньої якості;

- розробка графіків і сценаріїв заходів: створення докладного плану для кожного заходу, включаючи визначення теми, учасників, формату, рекламної кампанії. Це дасть можливість організувати ефективну роботу проєкту для залучення якомога більшої кількості учасників;
- інформаційна та комунікаційна підтримка: проведення активної рекламної кампанії в різних каналах комунікації для залучення туристів і місцевих жителів до участі в заходах. Це сприятиме зростанню обізнаності про проєкт й підвищенню його популяризації.

Таким чином, реалізація туристичного проєкту, що спрямований на збереження культурної спадщини, - це вже інвестиція в майбутнє регіону. Завдяки цьому можна не лише зберегти унікальну культурну спадщину, а й створити нові можливості для економічного розвитку та підвищення якості життя місцевих мешканців.

2.2 Аналіз зацікавлених сторін, ролі, напрямки їх залучення та механізм взаємодії учасників проєкту

Основою успішної реалізації будь-якого проєкту є розуміння і аналіз зацікавлених сторін. У випадку з туристичним проєктом, що має на меті збереження культурної спадщини, такий аналіз набуває неабиякого значення. Успіх подібного проєкту безпосередньо залежить від скоординованої співпраці між різними групами людей з різними інтересами та сподіваннями.

За допомогою аналізу зацікавлених сторін можна чітко ідентифікувати, хто є основними учасниками, які ролі вони виконують, які їхні очікування і як їх залучити до активної участі в проєкті. Завдяки цьому можна побудувати ефективну систему взаємодії між усіма учасниками, забезпечити їхню залученість і мотивованість до реалізації спільних цілей. Крім того, цей аналіз дозволяє виявити потенційні ризики (табл.2.1).

Таблиця 2.1. *Ролі та напрямки залучення зацікавлених сторін проєкту*

Зацікавлені сторони	Роль у проєкті	Напрямки залучення
1	2	3
Донори	1. Фінансування проєкту 2. Підтримка маркетингових кампаній 3. Участь у стратегічному плануванні 4. Налагодження міжнародних зв'язків	1. Встановлення партнерських угод 2. Розробка фінансових планів 3. Залучення до моніторингу та оцінки результатів проєкту 4. Організація зустрічей, презентацій проєкту для потенційних інвесторів
Туроператори	1. Просування туристичних продуктів 2. Залучення туристів до регіону 3. Розширення асортименту туристичних послуг 4. Взаємодія з місцевими громадами та підприємствами	1. Співпраця у розробці туристичних маршрутів 2. Створення спільних пакетів пропозицій 3. Маркетинг та реклама культурної спадщини регіону 4. Проведення тренінгів для місцевих гідів та підприємств
Майстри	1. Проведення майстер-класів 2. Збереження і передача національних традицій 3. Підвищення рівня поінформованості про народні промисли серед населення	1. Створення учбових ресурсів, навчального вмісту, відео-контенту 2. Участь у заходах з просування (виставках, аукціонах, конкурсах, ярмарках) 3. Співпраця з місцевими громадами шляхом проведення тренінгів та семінарів
Громадські активісти	1. Підтримка і промоція культурних заходів 2. Залучення місцевих жителів до проєкту 3. Контроль та моніторинг впливу проєкту на соціальну сферу 4. Залучення волонтерів	1. Проведення зустрічей з майстрами та громадою 2. Проведення просвітницьких кампаній на місцевому рівні 3. Участь у процесі оцінки соціальної діяльності 4. Організація добровільних акцій на підтримку майстрів
Підприємці сфери гостинності	1. Розвиток інфраструктури для туристів 2. Організація розміщення та забезпечення харчування 3. Забезпечення проведення заходів шляхом розвитку матеріально-технічної бази та об'єктів інфраструктури	1. Розробка комплексних пропозицій (проживання, харчування, майстер-класи) 2. Участь у проведенні спільних заходів з метою популяризації регіону

1	2	3
Представники органів місцевого самоврядування	1. Супровід проєкту через вирішення інфраструктурних питань 2. Формування сприятливих умов для туристичного потоку 3. Стимулювання до залучення нових додаткових інвестицій	1. Спільне фінансування, внесення проєкту до місцевої програми розвитку 2. Співробітництво у вдосконаленні дорожньої і транспортної інфраструктури 3. Співпраця з місцевою громадою 4. Проведення перемовин з бізнесом та міжнародними інституціями
Потенційні відвідувачі майстер-класів	1. Збільшення кількості учасників майстер-класів, які бажають взяти участь у заході 2. Участь у майстер-класах і культурних подіях 3. Поширення позитивних відгуків за допомогою зворотного зв'язку	1. Просування проєкту через соціальні мережі та блоги 2. Введення в дію програм лояльності для постійних відвідувачів 3. Проведення тематичних заходів для туристів в рамках спеціальних програм

Джерело: розроблено автором

Фінансове вкладення є підґрунтям для реалізації будь-якого проєкту. Саме донори надають необхідну суму на проведення реставраційних робіт, організацію культурних заходів, розбудову сучасної інфраструктури, проведення наукових досліджень. За відсутності фінансової підтримки збереження культурної спадщини є майже нездійсненною задачею. Не менш значущою є маркетингова підтримка. Завдяки своїм ресурсам і зв'язкам вони допомагають у популяризації проєкту, приваблюючи нових партнерів та розширюючи його аудиторію. Це дає можливість не лише підвищити кількість відвідувачів культурних об'єктів, а й підвищити авторитет регіону.

Співпраця з донорами має будуватися на принципах прозорості та взаємодовіри. Регулярна звітність про хід реалізації проєкту, виконання його проміжних цілей та ефективності використання коштів є обов'язковою передумовою успішної співпраці [27].

Їх внесок не лише забезпечує можливість збереження цінних пам'яток для майбутніх поколінь, а й створює нові можливості для розвитку регіону,

збільшення його туристичної привабливості і підвищення рівня якості життя місцевого населення (рис.2.3).

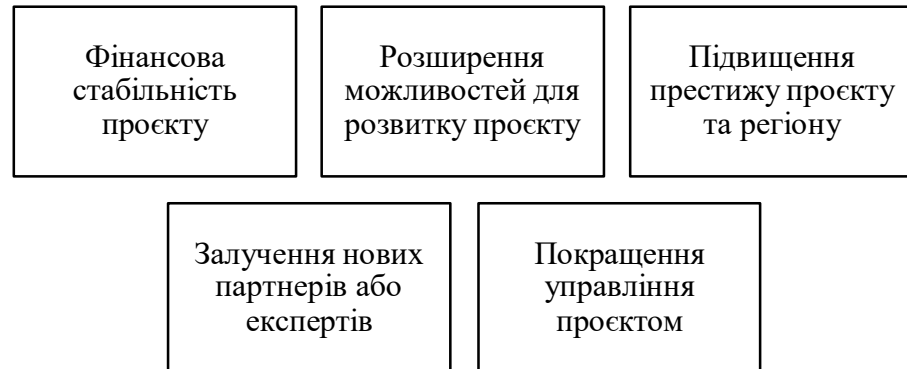

Рис.2.3 – Ключові переваги співпраці з донорами

Джерело: розроблено автором [28].

Невід'ємною запорукою успішної реалізації проектів, що спрямовані на збереження культурної спадщини, є туристичні оператори. Їхня діяльність напряду пов'язана з популяризацією регіону як туристичної дестинації і залученням до нього туристів, які зацікавлені в ознайомленні з місцевою культурою в цілому та історією зокрема.

Завдяки співпраці з туроператорами можна розширити спектр туристичних послуг, запропонувавши туристам не лише стандартні екскурсійні програми, а й більш індивідуальні й тематичні напрямки. Це можуть бути культурні заходи, гастрономічні тури, майстер-класи з народних ремесел чи інші активності, що дозволяють туристам максимально зануритися в атмосферу краю. Участь туроператорів у розробці туристичних маршрутів є надзвичайно важливою, тому що вони мають безпосередній зв'язок з туристами і можуть чітко визначити їхні потреби або очікування. Спільна робота над створенням туристичних продуктів допомагає враховувати особливості регіону, його культурну спадщину, природні ресурси, що підвищує туристичну привабливість пропозицій.

Маркетинг та реклама культурної спадщини регіону є іншою важливою складовою співпраці з туроператорами. Використовуючи свої канали дистрибуції і інструменти маркетингу, туроператори мають змогу ефективно

рекламувати туристичні продукти, приваблювати нових туристів та підтримувати інтерес до місцевої культури (рис.2.4).

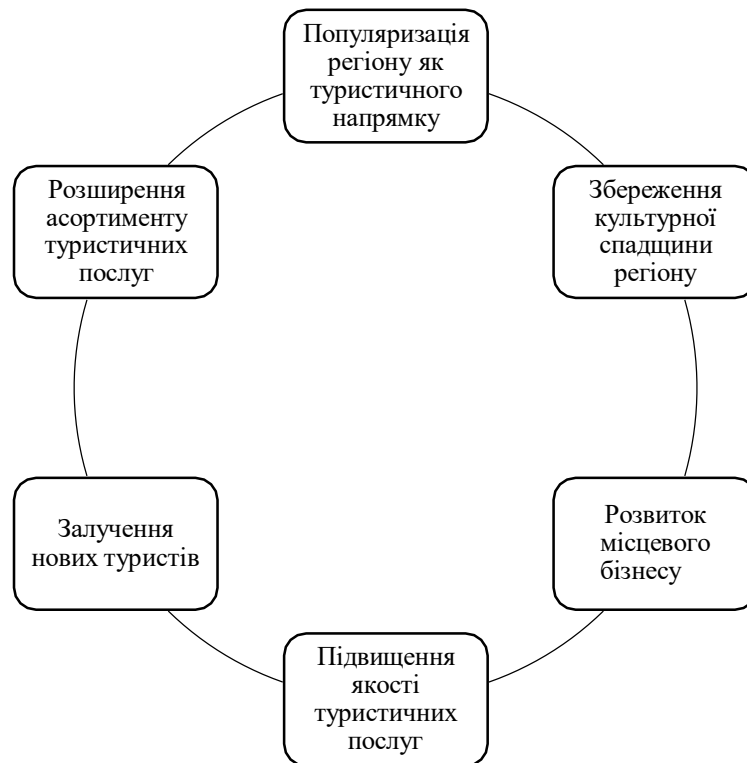

Рис.2.4 – Ключові переваги співпраці з туроператорами

Джерело: розроблено автором на основі [29].

Іншими ключовими зацікавленими сторонами є: майстри, громадські активісти, підприємці сфери гостинності, потенційні відвідувачі майстер-класів. Майстри є активними учасниками проєкту, які проводять майстер-класи, зберігаючи та передаючи свої національні традиції, інформуючи суспільство про народні ремесла. Громадські активісти забезпечують підтримку і просування культурних заходів, займаються популяризацією місцевих жителів, здійснюють моніторинг соціального впливу проєкту, проводять різноманітні волонтерські активності. Представники сфери гостинності розбудовують туристичну інфраструктуру, приймають туристів, забезпечують їх житлом та харчуванням, долучаються до спільних акцій, що сприяють популяризації регіону.

У свою чергу, представники органів місцевого самоврядування беруть участь у процесі вирішення інфраструктурних питань, створюють сприятливі умови для зростання туристичного потоку, а також залучають додаткові інвестиції. Відвідувачі майстер-класів активно беруть участь у проведених

заходах, залишають відгуки, сприяють розвитку проєкту через соцмережі і програми лояльності.

Отже, комплексний підхід до залучення зацікавлених сторін, що передбачає чітке визначення ролей, узгодження сфер взаємодії і ефективну координацію, є запорукою успішної реалізації проєкту «Традиції в руках майстрів». Завдяки такій співпраці вдасться не лише зберегти та популяризувати культурну спадщину, а й забезпечити сталий розвиток Брацлавської селищної територіальної громади як туристичної дестинації.

2.3 Планування заходів туристичного проєкту та ресурсне забезпечення виконання проєкту

Планування діяльності туристичного проєкту і забезпечення ресурсів для його реалізації є фундаментальними етапами в реалізації будь-якої ініціативи, що спрямована на розвиток туризму та збереження культурної спадщини. На цьому етапі формуються стратегічні цілі, ідентифікуються ключові напрямки діяльності, розробляються конкретні заходи, які необхідно реалізувати для досягнення поставлених цілей.

Для цього створюється логіко-структурна матриця проєкту «Традиції в руках майстрів» для Брацлавської селищної територіальної громади, яка слугує інструментом для чіткого формулювання всіх напрямків діяльності в межах реалізації проєкту. Ця таблиця дозволяє максимально систематизувати цілі, завдання, очікувані результати та необхідні ресурси, забезпечивши логічну послідовність дій та взаємозв'язок між ними. Вона також містить механізми моніторингу та оцінки, які допомагають відстежувати прогрес і коригувати плани у разі виникнення непередбачуваних обставин. Логічний план стає ключовим елементом у процесі планування, що дозволяє узгодити інтереси всіх зацікавлених сторін і гарантувати стабільне ресурсозабезпечення проєкту.

Відтак, це сприяє ефективній реалізації і досягнення стратегічних цілей для збереження культурної спадщини й підвищення туристичної привабливості Брацлавської територіальної громади.

Таблиця 2.2. *Логіко-структурна матриця проєкту «Традиції в руках майстрів»*

Логіко-структурна матриця проєкту				
1	2	3	4	5
	Логіка втручання	Об'єктивно вимірювані показники	Джерела та засоби перевірки	Припущення
Загальні цілі	Створені додаткові туристично привабливі атракції(послуги) для привернення уваги туристів, збереження культурної спадщини та традицій регіону	Збільшення атракцій послуг до 5	Статистична інформація	
	Отриманий дохід за рахунок проведення івентів, місцеві жителі мають додаткові можливості працевлаштування	Кількість робочих місць збільшена на 10 місць	Статистична інформація	
	Покращені соціально-економічні показники громади	Покращення соціально-економічної ситуації на 10% щороку	Незалежні експертизи	
	Покращення стану туристичних об'єктів	Збільшення кількості туристів у два рази	Статистична інформація	
Конкретна ціль	Достатня кількість івентів (майстер-класів) на туристичних локаціях	Розроблено щонайменше три нових івенти (майстер-класи)	Статистична інформація	Провести аналіз попиту серед туристів на певні види івентів
Очікувані результати	R1: Високий рівень обізнаності та практичних навичок учасників дестинацій щодо важливості організації і проведення майстер-класів	У кожного учасника обізнаність складає не менше 80%	Результати анкетування	
	R2: Залучено додаткові кошти, налагоджена робота з спонсорами, меценатами, зацікавленими підприємцями	Залучено кошти на реалізацію щонайменше для 3 проєктних ініціатив	Реалізовані проєкти	
	R3: Налагоджена ефективна співпраця між місцевими органами влади, туристичними організаціями та потенційними організаторами івентів	Підготовка і проведення івентів	Реалізовані івенти,звіти	
	R4:Є в наявності приміщення (старий млин), які належним чином облаштовані для проведення майстер-класів	Стан приміщень відповідає критеріям (безпека, чистота, наявність необхідного обладнання)	Акти виконання ремонтних робіт	

Продовження табл.2.2

1	2	3	4	5
Дії (заходи)	R1. Організувати тренінг з питань проведення майстер-класів для всіх учасників дестинацій	Спеціаліст, приміщення, обладнання	Спеціалісти, приміщення, обладнання.	Резервний спеціаліст
	Розробити сценарій проведення майстер-класів за експертної підтримки	Спеціаліст (модератор)	Організація тренінгів, тестових майстер-класів, комунікаційні заходи.	Резервний спеціаліст
	Розробити графік (календар подій) проведення івентів (майстер-класів)	Спеціаліст	Приміщення з необхідною технікою.	Резервний спеціаліст
	Провести тестовий майстер-клас, отримання зворотнього зв'язку від туристів	Приміщення, коуч, обладнання, яке необхідне для проведення майстер-класу		Резервний список коучів для проведення майстер-класів, повітряні тривоги
	R2. Систематизувати івенти (майстер-класи) і проаналізувати додаткову потребу на їх організацію-проведення	Спеціаліст		Резервний спеціаліст
	Пошук додаткових джерел фінансування (презентаційні заходи, постійний моніторинг пропозицій, грантів, знайти головних людей, які будуть цим займатись)	Спеціаліст		Резервний спеціаліст
	Підтримка комунікації зі спонсорами і тд.	Спеціаліст (менеджер з комунікацій)		Резервний спеціаліст
	R3. Інформаційно-комунікаційний захід з питань ефективної співпраці	Спеціаліст, приміщення, обладнання		Резервний спеціаліст, приміщення, ризик повторних тривог
	Пошук та розробка мотивації для потенційних організаторів івентів	Спеціаліст Спеціаліст		Резервний спеціаліст
	R4. Розробити концепт реставрації (ремонт) приміщення (старий млин)			Резервний спеціаліст

Джерело: розроблено автором

Отже, логіко-структурна матриця проєкту «Традиції в руках майстрів» для Брацлавської селищної територіальної громади окреслює послідовність дій, індикатори успіху і припущення, які дозволять ефективно реалізувати проєкт. Серед загальних цілей проєкту є створення додаткових туристичних атракцій, збереження культурної спадщини, покращення соціально-економічних показників громади. Передбачається, що в результаті реалізації проєкту збільшиться кількість робочих місць, покращиться економічна ситуація, збільшиться кількість туристів, які відвідують регіон.

Конкретним завданням проєкту є організація достатньої кількості заходів, таких як воркшопи, у туристичних місцях, особливо через розробку та реалізацію трьох нових заходів. До очікуваних результатів належать підвищення обізнаності про важливість воркшопів, залучення додаткового фінансування, налагодження ефективної співпраці між різними зацікавленими сторонами. Успішне досягнення цих результатів залежить від відповідної підготовки приміщень, як-от старий млин, які будуть облаштовані для проведення заходів.

В рамках проєкту планується розробити детальний календар заходів, який охопить різноманітні активності: від організації навчальних курсів для підвищення кваліфікації фахівців до проведення креативних майстер-класів для широкої аудиторії.

Особливу увагу буде приділено розробці інтерактивних сценаріїв, які зроблять заходи цікавими та незабутніми. Для оцінки ефективності розроблених програм будуть проведені тестові майстер-класи, результати яких дозволять внести необхідні корективи. Паралельно з цим, команда проєкту активно працюватиме над пошуком додаткових джерел фінансування, щоб забезпечити стабільність і розвиток ініціативи.

Важливим етапом стане організація інформаційно-комунікаційного заходу, який об'єднає потенційних організаторів подій. Такий захід сприятиме обміну досвідом, нових ідей та налагодженню партнерських відносин. А одним із амбітних завдань проєкту є розробка концепції реставрації старого млина.

Таблиця 2.3. Розрахунок бюджету проєкту «Традиції в руках майстрів»

	Ціна	Всього
1	2	3
Спеціалісти для організування тренінгу з питань проведення майстер-класів для всіх учасників дестинацій	2500 грн x 2 дні = 5000 грн	117000 грн
для розроблення сценарію проведення майстер-класів для проведення скрінінгового опитування	5000 грн x 2 дні = 10000 грн	
для розроблення графіку проведення івентів	5000 грн x 2 дні = 10000 грн	
для проведення тестового майстер-класу	5000 грн	
для систематизування івентів	2500 грн x 2 дні = 5000 грн	
для пошуку додаткових джерел фінансування	2500 грн x 2 дні = 5000 грн	
для підтримки комунікації зі спонсорами	5000 грн	
для проведення інформаційно-комунікаційного заходу з питань ефективної співпраці	2500 грн x 2 дні = 5000 грн	
для пошуку та розробки мотивації для потенційних організаторів івентів	1000 грн x 5 днів = 5000 грн	
для розсилки листів для отримання зворотнього зв'язку	1000 грн x 2 дні = 2000 грн	
для розробки програми спільного івенту	1000 грн x 5 днів = 5000 грн	
для розробки концепту реставрації	2500 грн x 2 дні = 5000 грн	
для проведення робіт з ремонту	10000 грн x 5 робітників = 50000	
координатор проєкту	30000 грн (місячна заробітна плата)	20000 грн
Приміщення для тренінгу	1000 грн x 5 год = 5000 грн	
для тестового майстер-класу	1000 грн x 5 год = 5000 грн	
для інформаційно-комунікаційного заходу	1000 грн x 5 год = 5000 грн	
для розробки програми спільного івенту	2500 грн x 2 дні = 5000 грн	17000 грн 4000 грн
Обладнання для тренінгу	400 грн x 5 год = 2000 грн	
для тестового майстер-класу	400 грн x 20 чол = 8000 грн	
для інформаційно-комунікаційного заходу	400 грн x 5 год = 2000 грн	
для розробки концепту	1000 грн	
кейтеринг на два заходи (солодощі, кава, чай)	100 грн x 20 чол = 2000 грн 100 грн x 20 чол = 2000 грн	

1	2	3
Матеріали для ремонту	150000 грн	150000 грн
Усього:		304000грн

Джерело: розроблено автором

Бюджет проєкту «Традиції в руках майстрів» включає загальні витрати в розмірі 304 000 гривень. Основними витратами є оплата послуг фахівців, яка становить 117 000 грн. і включає в себе наймання фахівців для проведення тренінгів, розробки сценаріїв і графіків, проведення майстер-класів, пошуку додаткового фінансування та комунікації зі спонсорами. На оренду приміщень для проведення різних заходів передбачено 20 000 грн., а на устаткування для цих заходів - 17 000 грн. Окрім того, на ремонтні матеріали закладено 150 000 гривень. Загалом бюджет покриває всі необхідні витрати для успішної реалізації проєкту, включно з організацією заходів, логістикою і проведенням реставраційних робіт.

Графік реалізації проєкту «Традиції в руках майстрів» відображує послідовність і терміни виконання основних завдань, які необхідні для успішної реалізації ініціативи. Процес починається з пошуку фахівців і проходить на різних етапах, в тому числі організації навчальних курсів, розробки сценаріїв, проведення майстер-класів, ремонту приміщень (табл.2.4).

Таблиця 2.4. Графік реалізації проєкту «Традиції в руках майстрів»

№	Завдання	Початок	Завершення	Тривалість	Ресурси
1	2	3	4	5	6
1	Пошук усіх необхідних спеціалістів, приміщень, закупівля матеріалів	03.06.2024	07.06.2024	5 робочих днів	HR-відділ, будівельні компанії
2	Організація і проведення тренінгу з питань проведення майстер-класів	10.06.2024	14.06.2024	5 робочих днів	Тренінговий центр, учасники проєкту
3	Розробка сценарію проведення майстер-класів та графіку	17.06.2024	01.07.2024	11 робочих днів	Маркетингові інструменти, експерти з культури
4	Проведення тестового майстер-класу	02.07.2024	02.07.2024	1 робочий день	Тестова група, приміщення

Продовження табл.2.4

1	2	3	4	5	6
5	Пошук додаткових джерел фінансування	15.07.2024	29.07.2024	11 робочих днів	База даних грантодавців, мережа контактів
6	Організація і проведення інформаційно-комунікаційного заходу	03.07.2024	10.07.2024	6 робочих днів	Конференц-зала, учасники проєкту
7	Розсилка листів із отриманням зворотного зв'язку	10.07.2024	11.07.2024	2 робочих дні	Поштова система, база даних контактів
8	Розробка програми спільного івенту	30.07.2024	31.07.2024	2 робочих дні	Маркетингові інструменти, експерти з організації подій
9	Розробка концепту реставрації приміщення	17.06.2024	02.07.2024	12 робочих днів	Проектна документація, будівельні матеріали
10	Проведення робіт з ремонту	08.07.2024	30.08.2024	40 робочих днів	Будівельні матеріали, інструменти
11	Робота координатора проєкту	03.06.2024	30.08.2024	65 робочих днів	Комп'ютер, телефон, програмне забезпечення для управління проєктами
12	Закупівля будівельних матеріалів	03.07.2024	08.07.2024	4 робочих дні	Постачальники будівельних матеріалів

Джерело: розроблено автором

Проект «Традиції в руках майстрів» триватиме загалом 65 робочих днів, починаючи з 3 червня 2024 року і завершуючись 30 серпня 2024 року. Всі етапи скоординовані для того, щоб забезпечити узгоджене і своєчасне виконання завдань, що допоможе в досягненні головних цілей ініціативи.

Тож важливим кроком у забезпеченні ефективної реалізації туристичного проєкту «Традиції в руках майстрів» є планування його діяльності. Основною метою планування є детальне визначення всіх необхідних заходів, ресурсів, термінів їх виконання. Забезпечення ресурсами, в свою чергу, охоплює не лише фінансові витрати на організацію заходів, закупівлю матеріалів, оплату праці фахівців, а й створення всіх необхідних матеріально-технічних ресурсів, таких як приміщення, обладнання, комунікаційні канали. Своєчасне планування та належне забезпечення ресурсами мають ключове значення для успіху проєкту, оскільки вони дозволяють забезпечити скоординовану реалізацію всіх запланованих заходів.

РОЗДІЛ 3

КОНСТРУКТИВНІ ПІДХОДИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ І ПРОСУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОЄКТУ (НА ПРИКЛАДІ БРАЦЛАВСЬКОЇ ГРОМАДИ)

3.1 Джерела фінансування туристичного проєкту

Важливим елементом успішної реалізації і сталого розвитку туристичних проєктів є належне фінансування. Зважаючи на дедалі більшу значущість культурної спадщини та туризму для розвитку регіональної економіки, зокрема в таких громадах, як Брацлавська, ефективне залучення фінансових ресурсів є однією з головних запорок успішного функціонування місцевої туристичної інфраструктури й популяризації її культурних традицій (рис.3.1).

Державні та місцеві бюджети	Бізнес-сектор	Міжнародні організації	Громадські організації та фонди	Інші джерела
• Державні програми підтримки туризму • Місцеві бюджети	• Приватні інвестиції • Спонсорство	• Фонди культурної спадщини • Туристичні організації	• Громадські організації • Краудфандинг	• Банківські кредити • Лізинг

Рис.3.1 – Джерела фінансування туристичного проєкту «Традиції в руках майстрів» для Брацлавської селищної територіальної громади

Джерело: розроблено автором на основі [31], [32].

Особливо це стосується програм державного фінансування, таких як «Культурна спадщина», що діє під управлінням Міністерства культури та інформаційної політики, яка спрямована на розбудову культурної ідентичності і збереження культурної спадщини в невеличких громадах. Саме ця програма могла б стати вагомим додатковим джерелом фінансування для Брацлавської селищної територіальної громади, бо підтримує низку ініціатив, що стосуються

відновлення національних ремесел, розробки культурно-пізнавальних туристичних маршрутів і приваблення туристів у регіон [33].

Місцеві бюджети можуть використовуватися для спільного фінансування, що уможливорює сталий розвиток і відповідність до місцевих інтересів. За відповідності проєкту «Традиції в руках майстрів» до стратегії розвитку громади, він може отримувати фінансову підтримку з бюджету територіальної громади, в тому числі в межах заходів, які спрямовані на підвищення рівня розвитку місцевої економіки, культури, туризму. Взаємодія з місцевими органами влади й ініціативними групами сприятиме найефективнішому розподіленню ресурсів, пошуку коштів на реалізацію культурних заходів і розвиток необхідної для відвідувачів інфраструктури.

Значною мірою забезпечення фінансової підтримки проєкту можливе завдяки залученню до участі в його реалізації представників приватного бізнесу, які вбачають перспективи туристичного розвитку в регіоні й економічних зисків у цьому процесі. Одним із важливих джерел є приватні інвестиції від місцевих підприємців, яких можна зацікавити у формуванні сприятливих умов для збільшення кількості туристів. Наприклад, власники готелів, закладів харчування чи сувенірних крамничок можуть мати пряму вигоду із розбудови туристичної інфраструктури у Брацлавській селищній територіальній громаді, так як збільшення туристичного потоку буде означати зростання рівня попиту на їхні послуги. Інвестори можуть інвестувати у відкриття майстер-класів для місцевих жителів, розробку туристичних маршрутів, організацію культурно-масових заходів або навіть долучитися до проведення локальних крафтових фестивалів, які приваблюватимуть не тільки місцевих, але й іноземних туристів.

Окрім приватного інвестування, ще одним джерелом фінансування є спонсорство. У рамках програми з корпоративної соціальної відповідальності великі вітчизняні або навіть іноземні компанії активно долучаються до підтримки проєктів, що мають важливе культурне або соціальне значення. Вони можуть підтримати проєкт за рахунок фінансування фестивалів, виставок або майстер-класів для ремісників, створюючи при цьому позитивний імідж як

регіону, так і свого бренду. Потенційними партнерами для співробітництва можуть бути такі українські корпорації, як МХП або група компаній «Епіцентр», які відомі своїми культурно-соціальними ініціативами. Залучені спонсорські кошти можна використати для вдосконалення туристичної інфраструктури або промоції традиційних ремісничих промислів громади, що створить вигідні передумови для майбутнього зростання культурно-пізнавального напрямку в туризмі.

Серед основних ресурсів фінансування є міжнародні фонди, які займаються питаннями підтримки проектів у царині культурної спадщини. За підтримки Фонду культурної спадщини ALIPH можуть бути надані грантові кошти для збереження і популяризації об'єктів культурної спадщини в зонах конфлікту або в регіонах, що перебувають у зоні ризику, як-от Україна. Даний фонд виділяє кошти на підтримку проектів, які спрямовані саме на відновлення культурних пам'яток, відновлення ремесел, збереження національних традицій. Окрім того, Європейський культурний фонд теж займається фінансуванням ініціатив, що мають відношення до культурної спадщини, в тому числі на рівні територіальних громад, які прагнуть працювати в напрямку розвитку свого туристично-культурного потенціалу [34], [35].

Серед провідних європейських програм варто виокремити «Креативну Європу», яка підтримує різноманітні проекти, що стосуються різних сегментів культури і креативних галузей. У рамках зазначеної програми надається підтримка проектам, які сприяють підвищенню рівня культурної спадщини завдяки новим сучасним форматам, активізації громад, розробці нових туристичних маршрутів і запровадженню інноваційних технологій для збереження спадщини.

У зміцненні туристично-культурного потенціалу громад важливою є діяльність Європейського фонду регіонального розвитку (ЄФРР), метою якого є надання підтримки локальним ініціативам та туристичним проектам на місцевому рівні. Фонд має на меті сприяти реалізації місцевих ініціатив, які передбачають модернізацію об'єктів інфраструктури, формування туристичних

кластерів, розвиток інноваційних туристичних продуктів і впровадження екологічно безпечних практик. До прикладу, регіони можуть отримати підтримку на реставрацію пам'яток, екологічний туризм чи відкриття нових туристичних об'єктів, які допомагатимуть у збереженні культурної самобутності територіальних громад [45].

Міжнародні організації, такі як Всесвітня туристична організація (UNTourism) часто оголошують конкурси на отримання грантів для розвитку туристичних проєктів, які відповідають цілям сталого розвитку. У межах своєї діяльності з розвитку туристичної сфери UNTourism може підтримати проєкт громади Брацлавщини, профінансувавши створення інфраструктури, промоцію ремісничих туристичних шляхів або ж проведення фестивалів, які б демонстрували неповторні традиції цієї місцевості.

Надати фінансову підтримку може також Фонд культурної спадщини ЮНЕСКО. Він фінансує проєкти зі збереження саме нематеріальної культурної спадщини, яка включає в себе народні промисли, що є підґрунтям проєкту «Традиції в руках майстрів». Це може бути як покриття безпосередніх витрат на проведення заходів, так і довготривалі вкладення у підтримку й просування місцевих традицій народних майстрів.

Місцеві організації громадськості зазвичай активно долучаються до розвитку ініціатив, що спрямовані на збереження культурної спадщини, підвищення суспільної активності, економічне процвітання в регіонах. Національні організації, такі як Український культурний фонд, пропонують гранти на проєкти, що популяризують і зберігають нематеріальну культурну спадщину, а також допомагають у її збереженні. Проєкт, що присвячений народним виробам, може одержати підтримку від УКФ в рамках його програм, які спрямовані на підтримку туристично-культурних заходів у невеличких населених пунктах [36].

Другим варіантом є Інститут громадянського суспільства - неурядова інституція, яка займається реалізацією проєктів, що просувають місцеві ініціативи, соціальне підприємництво, економічну стійкість громад. В межах цих

ініціатив є можливість отримувати фінансування або консультативну допомогу для розробки проєктів у сфері туризму, зорієнтованих на підтримку місцевих майстрів і ремісників [37].

У доповнення до традиційних громадських організацій, ефективним методом збору коштів може стати краудфандинг. Даний спосіб передбачає можливість залучення грошових внесків від широкого спектру людей за допомогою онлайн-платформ, наприклад, «Спільнокошт», або ж міжнародних платформ, таких як Kickstarter та GoFundMe. Краудфандинг зручний для реалізації конкретних етапів проєкту, таких як проведення фестивалю народних промислів, створення рекламних матеріалів або оновлення об'єктів туристичної інфраструктури. Завдяки краудфандингу можна зібрати кошти від прибічників як з України, так і з-за кордону, зокрема, якщо під час кампанії підкреслюється значення зберігання культурної спадщини [38].

Крім грантових, спонсорських, державних коштів, для реалізації туристичного проєкту «Традиції в руках майстрів» можуть бути використані й інші джерела. Одним з таких джерел є банківські кредити, що можуть бути спрямовані на фінансування інвестиційних проєктів, які мають на меті розвиток туристичної інфраструктури і створення нових вакансій у Брацлавській селищній територіальній громаді. Окремі українські банки мають спеціалізовані кредитні пропозиції для підтримання малого й середнього бізнесу, в тому числі й для проєктів, що стосуються сфери туризму та культурної спадщини. Приміром, ПриватБанк має програму «Бізнес-кредит», яка здатна допомогти забезпечити розширення об'єктів інфраструктури або придбання потрібного устаткування для проведення майстер-класів з виготовлення виробів народних промислів та інших видів туристичної діяльності. Ще один варіант - програми підтримки бізнесу Ощадбанку, які містять кредити на розроблення місцевих програм тощо. Для туристичного проєкту це може передбачати фінансування нових або модернізацію існуючих об'єктів, наприклад, інформаційних центрів, гостьових будинків чи ремісничих майстерень [39].

Важливим фінансовим інструментом для реалізації будь-якого проєкту може бути і лізинг. Якщо в рамках проєкту передбачається придбання устаткування для майстер-класів, проведення виставок чи інших заходів, то лізингові компанії надають опцію оренди цього обладнання з подальшим правом на викуп. Це дозволяє скоротити стартові грошові витрати на закупівлю дорогих приладів чи техніки, що вкрай актуально для невеликих громад з обмеженим кошторисом. Лізинг може бути корисний для найму транспортних засобів для перевезень туристів або проведення екскурсійних турів. Такі компанії, як «Укрлізинг» або «ОТП Лізинг», пропонують досить привабливі пропозиції лізингових програм, які включають в себе обладнання для культурних заходів, транспортні засоби або ж навіть елементи благоустрою для організації місцевого свята.

Отже, проєкт «Традиції в руках майстрів» має значний потенціал для того, щоб зацікавити різноманітні джерела фінансування. Це пояснюється тим, що в центрі уваги знаходяться питання збереження культурної спадщини, розвитку туризму, підтримки місцевих майстрів, що співпадає з основними напрямками політики як центральних та місцевих органів влади, так і представників бізнес-сектору.

3.2 Аналіз ефективності проєкту та оцінка ризиків

Проведення аналізу ефективності проєкту та оцінка ризиків є невід'ємною складовою частиною успішної реалізації будь-якої ініціативи. Йдеться про сукупність дій, які спрямовані на виявлення досягнутих показників, їх порівняння з встановленими цілями і виявлення потенційних ризиків, що можуть перешкодити в досягненні поставлених завдань. Цей аналіз не лише дозволяє оцінювати попередні здобутки, а й передбачати подальші наслідки, коректувати стратегії, запобігати виникненню потенційних труднощів.

Оцінка ефективності проєкту «Традиції в руках майстрів» передбачатиме застосування комплексного підходу, який включатиме в себе розрахунок ряду економічних показників. Зокрема, з метою більш докладного аналізу результативності застосування вкладених коштів і визначення періоду, за який проєкт окупить стартові інвестиції, будуть розраховані такі ключові показники, як рентабельність інвестицій, період окупності, чиста теперішня вартість.

Початкові дані:

- загальний бюджет проєкту: 304 000 тис. грн;
- очікуваний дохід від проєкту за рік: 500 000 тис. грн.

Щоб досягнути очікуваного доходу в 500 000 грн на рік, необхідно, щоб кількість відвідувачів дорівнювала 1000 осіб. Цей показник обчислюється за допомогою ділення планованого доходу на собівартість відвідування одного учасника, яка становитиме 500 грн, що дорівнює 500 грн на одного учасника. Відповідно, 500 000 грн., поділивши на 500 грн. за одного учасника, отримаємо 1000 відвідувачів.

В середньому, для досягнення цієї планової відвідуваності необхідно щомісяця залучати близько 83 відвідувачів, що визначається за допомогою розподілу річної кількості учасників майстер класів на 12 місяців.

Рентабельність інвестицій відображає співвідношення отриманого чистого прибутку до обсягу первинних інвестицій, що виражається у вигляді відсотків. Інакше кажучи, він дає відповідь на наступне питання: «Скільки грошей вдалося виручити на кожну інвестовану гривню?». Чим більший показник ROI, тим ефективнішим вважається проєкт.

Для розрахунку ROI застосовується така формула:

$$ROI = (\text{Дохід від проєкту} - \text{Витрати на проєкт}) / \text{Витрати на проєкт} * 100\%.$$

Оскільки загальний бюджет проєкту «Традиції в руках майстрів» складає 304 000 тис. грн., а прогнозований дохід від проєкту за рік - 500 000 тис. грн., то розрахунок ROI буде мати такий вигляд:

$$ROI = (500\,000 - 304\,000) / 304\,000 * 100\% \approx 64,47\%.$$

Тобто на кожну гривню, яку вкладено в проєкт, одержимо орієнтовно 64,47 копійки чистого прибутку.

Термін окупності є основним і найпоширенішим показником оцінки ефективності інвестиційних проєктів. Він демонструє, за який проміжок часу проєкт зможе повернути первісні інвестиції, тобто «окупитися». Для інвесторів це дуже важливий показник, адже він дає їм розуміння того, як скоро вони зможуть окупити свої вкладення та почати генерувати дохід.

Термін окупності $\approx$ Загальні інвестиції / Середній річний чистий прибуток

Термін окупності $\approx 304\,000 / 500\,000 \approx 0.61$ року

Тобто, за умови отримання рівномірних надходжень впродовж року, проєкт зможе окупитися за приблизно 0,61 року.

Чиста теперішня вартість відображає сукупність усіх продисконтованих грошових потоків проєкту за увесь його життєвий період. Іншими словами, NPV є відповіддю на питання: «Яка сума грошей зараз еквівалентна до очікуваних у майбутньому грошових потоків від проєкту з врахуванням часової цінності грошей?».

Таблиця 3.1. Розрахунок NPV

Рік	Грошовий потік (тис. грн)	Дисконтний множник ($1/(1+0,1)^n$)	Дисконтований грошовий потік (тис. грн)
0	-304000	1	-304000
1	500000	0,909	454500
2	500000	0,826	413000
3	500000	0,751	375500
4	500000	0,683	341500
5	500000	0,621	310500
Сума			1085000

Джерело: розроблено автором

Враховуючи те, що NPV є позитивним, це свідчить про те, що проєкт є прибутковим і його доцільно втілювати в життя. Сума 1 085 000 тис. грн. представляє собою поточну цінність усіх наступних надходжень від реалізації

проєкту, що дисконтуються за ставкою 10% річних. Тобто, отримання 1 085 000 тис. грн. сьогодні є еквівалентним надходженню цих коштів впродовж наступних 5 років.

Загалом, за результатами аналізу, проєкт «Традиції в руках майстрів» є високоефективним з точки зору фінансової складової. Проєкт має великий потенціал для генерування суттєвих прибутків та швидкого повернення вкладених коштів.

Але для успішної реалізації проєкту дуже важливо не лише правильно розпланувати фінансові підрахунки, а й чітко оцінити ті ризики, які можуть перешкодити його реалізації. Для цього необхідно створити дієву стратегію щодо їх мінімізації і вирішення. Аби бути якнайкраще підготовленим до викликів, майбутньому бізнесу доцільно мати готовий план на випадок усіх ймовірних форс-мажорних обставин. Ідентифіковані ризики можуть бути пов'язані з непередбаченими обставинами, які здатні негативно позначитися на проєкті й викликати його небажані ускладнення (табл.3.2).

Таблиця 3.2. *Реєстр ризиків проєкту*

Ризик	Які несуть наслідки	Дії, що потенційно врегулюють ситуацію
1	2	3
Зменшення попиту на вироби	Зниження доходів, невиконання плану продажів, необхідність зниження цін	Диверсифікація асортименту, активні маркетингові кампанії, розширення каналів збуту, розробка нових продуктів з урахуванням трендів
Збільшення вартості матеріалів	Збільшення собівартості продукції, зниження маржинальності, необхідність підвищення цін	Пошуки додаткових постачальників, оптимізація процесів виробництва, закупка матеріалів у великих кількостях, застосування більш доступних за ціною матеріалів без втрати якості
Військовий стан та повітряні тривоги	Обмеження мобільності, припинення проведення заходів, загроза життю туристам і учасникам	Створення бомбосховищ або безпечних місць для переховування, надання інформації про дії у випадку оголошення сигналу тривоги
Відсутність достатньої допомоги з боку громади	Низький інтерес до проєкту, мала залученість місцевих жителів	Організація інформаційної кампанії, підключення до неї місцевих активістів
Недостатня кваліфікація майстрів	Зниження якості виробів, втрата клієнтів, необхідність додаткового навчання	Регулярне проведення навчальних заходів, пошук нових кваліфікованих майстрів, співробітництво з освітніми установами
Погодні умови під час заходів	Скасування або відтермінування заходів, скорочення туристичного потоку	Організація заходів у закритих приміщеннях або установка навісів
Затримки у постачанні матеріалів	Збої у виробничому процесі, невиконання замовлень, втрата клієнтів	Формування запасів матеріалів, пошук альтернативних постачальників, чіткий графік поставок, резервування матеріалів на випадок форс-мажорних обставин

1	2	3
Зміна законодавства	Збільшення податкового навантаження, зміна вимог до виробництва	Систематичний контроль за законодавчими змінами, консультування з фахівцями, пристосування виробництва до нових вимог
Конкуренція	Зниження ринкової частки, зниження цін на продукцію	Розробка унікальних продуктів, підвищення якості обслуговування клієнтів, активна маркетингова кампанія, участь у конкурсах та виставках
Непередбачені витрати	Збільшення загальних витрат на проект, зниження прибутковості	Регулярний фінансовий моніторинг, резервування коштів на непередбачені витрати, оптимізація витрат
Зміна смаків споживачів	Зниження попиту на традиційні вироби, необхідність зміни асортименту	Маркетингові дослідження, створення нових продуктів, пристосування традиційної пропозиції до сучасних трендів

Джерело: розроблено автором

Після аналізу усіх ризиків необхідно сформувати список головних ризиків проєкту із їхньою вірогідністю та ступенем загрози. Це дозволить сфокусувати увагу на тому, що справді може загрожувати і бути причиною невдалого впровадження ідеї в життя (табл.3.3).

Таблиця 3.3. Головні ризики проєкту

Ризик	Причина	Наслідок	Ймовірність	Оцінка загрози	Очікувана величина загрози
Зменшення попиту на вироби	Зміна інтересів споживачів або недостатня реклама	Зниження доходів, необхідність зниження цін, втрати клієнтів	Середня	Висока	Значне скорочення доходів
Збільшення вартості матеріалів	Інфляція, порушення постачання	Збільшення собівартості, зниження маржинальності	Висока	Висока	Значне зростання витрат
Військовий стан та повітряні тривоги	Нестабільність у регіоні, загроза безпеці	Зупинка заходів, зниження туристичного потоку	Висока	Критична	Зупинка проєкту, втрати доходів
Недостатня кваліфікація майстрів	Відсутність підготовлених кадрів	Зниження якості продукції, втрата довіри клієнтів	Середня	Висока	Втрата частини клієнтів
Непередбачені витрати	Невраховані витрати або форс-мажорні обставини	Перевищення бюджету, зниження рентабельності проєкту	Середня	Середня	Потреба в додаткових фінансах

Джерело: розроблено автором

Важливими елементами для забезпечення успішної реалізації проєкту є оцінка ефективності проєкту й аналіз його ризиків. За умови грамотної організації, ефективного розподілу ресурсів і належного управління ризиками проєкт має всі шанси на досягнення значних успіхів. Зважаючи на потенційні загрози, пов'язані з коливаннями ринку, непередбаченими витратами, дією зовнішніх факторів, нестабільною обстановкою в країні, важливо передбачити дієві стратегії їх мінімізації. Це дозволить уникати серйозних матеріальних втрат

та забезпечить сталість проєкту в довготривалій перспективі. Своєчасне виявлення ризиків і гнучкість у їх подоланні відіграють велику роль, що сприятиме збільшенню загальної життєздатності проєкту в непередбачуваних обставинах.

3.3 Маркетинговий план з просування туристичного проєкту

Маркетинговий план для просування туристичного проєкту є провідним механізмом для забезпечення його успіху і стабільного туристичного потоку. Дієва маркетингова стратегія допомагає не тільки привернути увагу цільової аудиторії, а й сформувати сприятливий імідж проєкту, що в подальшому допоможе йому успішно функціонувати в довготривалій перспективі. У випадку туристичного проєкту «Традиції в руках майстрів», що має на меті промоцію культурної спадщини Брацлавської селищної територіальної громади, маркетинговий план враховуватиме сучасні тенденції в галузі туризму, споживчу поведінку, характерні особливості регіону. Застосування сучасних інноваційних підходів до реклами, в тому числі цифрового маркетингу і соціальних мереж, дасть можливість максимально розширити аудиторію та привабити туристів не тільки з України, а й з-за кордону. Проведення системного аналізу ринку, виявлення унікальних переваг проєкту, розробка детального плану дій допоможуть збільшити рівень впізнаваності Брацлавської селищної територіальної громади як туристично привабливої дестинації, що, в свою чергу, матиме позитивний вплив на її фінансово-економічний розвиток.

Методологія 5W, яку розробив Марк Шерінгтон, є надзвичайно потужним інструментом для структуризації маркетингових стратегій. Вона допомагає сформулювати основні ключові елементи промоції і побудувати цілісний алгоритм дій [41].

Таблиця 3.4. Аналіз аудиторії за методикою 5W

Питання (5W)	Деталізована відповідь
Who? (Хто?)	Гості з України та з-за кордону, яких цікавить культурна спадщина, народні ремесла, традиції. Основні вікові категорії: 18-35 років (молодь, яка прагне до нових відчуттів), 35-60 років (ті, хто шанує звичаї та історію), сім'ї з дітьми, навчальні групи, місцеві жителі.
What? (Що?)	Вони зацікавлені в культурно-пізнавальних екскурсіях, майстер-класах з виготовлення традиційних ремесел, відвідування історичних місць і виставок місцевих виробників. Їм необхідний справжній досвід автентичного занурення в українську культуру.
Why? (Чому?)	Основні мотиви: здобуття яскравих вражень, вивчення українських звичаїв, сприяння розвитку місцевої громади, еко-туризм, купівля неповторних сувенірів. А для іноземців - це можливість ознайомитися з українською культурою.
When? (Коли?)	Весна та літо (туристичний сезон), проведення культурних заходів і фестивалів, цілорічно протягом року для освітніх груп та тих, хто зацікавлений у розвитку культурних проєктів.
Where? (Де?)	Брацлавська громада, місцеві краєзнавчі музеї, майстерні ремісників, центри культури, природні місця. Просування як на місцевому, так і на світовому рівнях.

Джерело: розроблено автором

Туристичний проєкт «Традиції в руках майстрів» позиціонується як особлива нагода доторкнутися до різнобічної культурної спадщини Брацлавської селищної територіальної громади через автентичні майстер-класи, народні ремесла, спілкування з місцевими майстрами. Проєкт розрахований на туристів, які полюбляють еко-подорожі, культурологічний досвід та автентичні подорожі. Він забезпечує відмінний від традиційного масового туризму досвід - індивідуальне пізнання самотності й підтримку для розвитку місцевих громад. Проєкт є цікавим як для внутрішнього ринку, так і для іноземних туристів, які цікавляться неповторними культурними продуктами.

Місія проєкту в тому, щоб через розвиток туризму популяризувати культурну спадщину Брацлавської селищної територіальної громади, стимулювати економічний підйом в регіоні та створити нові можливості для діяльності місцевих народних майстрів. Проєкт спрямований на збереження національних ремесел, їх передачу новим поколінням і створення належних умов для реалізації місцевих культурних ініціатив. Він також прагне посилити зв'язок між туристами й місцевою спільнотою через активне підключення відвідувачів до процесів формування та збереження культурних традицій, що буде сприяти сталому розвитку регіону і підвищенню його конкурентоспроможності на туристичній мапі України.

Візія проєкту - стати центром національного і міжнародного культурно-пізнавального автентичного туризму, де гості зможуть ознайомитися з українськими традиційними промислами через безпосередню присутність у майстер-класах та громадських подіях. У довготривалій перспективі проєкт буде сприяти культурно-економічному зростанню муніципалітету Брацлава і зробить його широко відомим туристичним центром, що є прикладом сталого туризму, в якому поєднані сучасні технології з самобутніми традиціями. Мешканці міста зможуть стати амбасадорами української культури, а гості - її носіями, адже отримають можливість долучитись до процесу творчості.

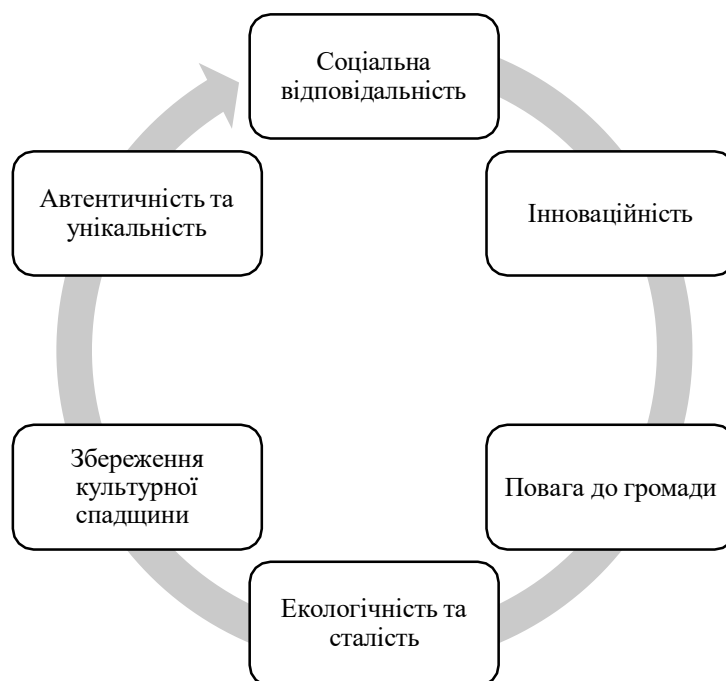

Рис.3.2 – Цінності проєкту «Традиції в руках майстрів»

Джерело: розроблено автором

Головні канали комунікації з споживачами є ключовими для успіху реалізації туристичного проєкту «Традиції в руках майстрів». Наявність дієвої системи комунікації дозволить взаємодіяти з цільовими аудиторіями, підвищувати рівень поінформованості про проєкт, заохочувати їх до участі в його заходах. За допомогою використання сучасних комунікативних інструментів проєкт має змогу залучити до себе увагу як місцевих мешканців, так і туристів з інших регіонів та країн. Основне завдання комунікаційної стратегії - передати унікальність пропозиції через надання відвідувачам доступу

до інформації про заходи, майстер-класи, туристичні маршрути, можливості для туристів.

Таблиця 3.5. Основні канали комунікації з клієнтами

Канал комунікації	Переваги	Недоліки	Коли використовувати
Соціальні мережі (Facebook, Instagram, TikTok)	Широке охоплення аудиторії, візуальний контент, взаємодія з користувачами, таргетована реклама	Постійна потреба в створенні контенту, високий рівень конкуренції	Для залучення нової аудиторії, створення бренду, взаємодії з клієнтами, проведення конкурсів
Веб-сайт	Детальна інформація про послуги, онлайн-бронювання, створення довіри	Вимагає постійного оновлення, може бути складним у технічному обслуговуванні	Як основний інструмент для презентації компанії, збору контактів
Email-маркетинг	Персоналізація повідомлень, автоматизація розсилок, відстеження ефективності	Може потрапляти в спам, вимагає збору бази даних	Для розсилки новин, спеціальних пропозицій, підтвердження бронювань
Месенджери (Viber, Telegram)	Швидка комунікація, персоналізовані повідомлення, можливість консультування в режимі реального часу	Менш формальний канал	Для оперативного спілкування з клієнтами, надання підтримки
Блог	Позиціонування як експерта, SEO-оптимізація, залучення органічного трафіку	Вимагає регулярного створення якісного контенту	Для створення довіри, залучення цільової аудиторії, SEO-просування
Відгуки та огляди (Google, TripAdvisor)	Підвищення довіри, соціальне доведення	Мало контролю над контентом, негативні відгуки можуть нашкодити репутації	Для моніторингу репутації, збору відгуків, відповідей на відгуки клієнтів
Партнерські програми (інфлюенсери)	Широке охоплення аудиторії, підвищення довіри	Висока вартість, ризик негативного впливу	Для просування нових продуктів, збільшення впізнаваності бренду
Офлайн-заходи (виставки, ярмарки)	Безпосередня взаємодія з клієнтами, побудова особистих відносин	Висока вартість участі, обмежене охоплення аудиторії	Для презентації продуктів, нетворкінгу, збору контактів

Джерело: розроблено автором [42], [43].

Ефективна взаємодія з клієнтами в сучасній індустрії туризму потребує інтегрованого підходу, який включає в себе застосування різноманітних засобів комунікації. Соціальні мережі допомагають залучити широку аудиторію, веб-сайт слугує візитівкою, email-маркетинг дає можливість індивідуалізувати обслуговування клієнтів.

За допомогою месенджерів забезпечується оперативна комунікація, ведення блогу дозволяє позиціонувати себе в якості експерта, відгуки на таких платформах, як Google або TripAdvisor, збільшують рівень довіри з боку клієнтів. Партнерські програми з інфлюенсерами збільшують охоплення, а офлайн-заходи дозволяють будувати особисті стосунки з клієнтами.

Таблиця 3.6. Стратегія комунікації на різних етапах розвитку проєкту
«Традиції в руках майстрів»

Канал комунікації	Етап запуску та початкового розширення	Етап росту та популяризації	Етап зрілості та утримання клієнтів
Соціальні мережі (Facebook, Instagram, TikTok)	Інформування і залучення користувачів	Платні рекламні кампанії, проведення конкурсів, співпраця з інфлюенсерами	Збереження лояльності за допомогою регулярного контенту і рекламних акцій
Веб-сайт	Створення інформаційного центру	Розширення функцій, оновлення контенту	Постійне удосконалення дизайну та впровадження додаткових можливостей
Email-маркетинг	Пошук нових підписників, надання інформації	Персоналізована інформаційна розсилка, особливі акції	Персоналізовані пропозиції для постійних клієнтів
Месенджери (Viber, Telegram)	Створення груп і чатів, отримання зворотного зв'язку	Оперативна комунікація, підтримка клієнтів	Регулярні оновлення та спеціальні пропозиції
Блог	Збільшення обізнаності, просування в пошукових системах	Глибші історії та успіхи проєкту	Навчальний контент, тематичні публікації
Відгуки та огляди (Google, TripAdvisor)	Налагодження роботи з відгуками	Постійна робота зі зворотнім зв'язком для створення позитивного іміджу	Підтримка позитивного іміджу через управління відгуками
Партнерські програми (інфлюенсери)	Залучення перших клієнтів через інфлюенсерів	Збільшення кількості аудиторії за рахунок колаборацій	Підвищення рівня впізнаваності бренду й залучення нових споживачів
Офлайн-заходи (виставки, ярмарки)	Організація перших заходів для демонстрації продукції	Участь у заходах для популяризації	Проведення заходів для підтримки контактів і нових можливостей

Джерело: розроблено автором

Запорука успіху - це розуміння того, що немає універсального способу просування. Правильне поєднання різних каналів допоможе не тільки привабити нових клієнтів, але й збільшити рівень лояльності вже існуючих. Постійний аналіз ефективності роботи окремих каналів і своєчасна трансформація структури відповідно до змін на ринку та потреб клієнтів є ключовими факторами успіху туристичного проєкту.

Рис.3.3 – Основні цілі комунікації в проєкті «Традиції в руках майстрів»

Джерело: розроблено автором

Комунікація в рамках проєкту спрямована на реалізацію кількох важливих цілей. По-перше, вона має гарантувати, що всі залучені сторони своєчасно отримують інформацію про хід, результати і будь-які можливі зміни в плані. Подібна прозорість збільшує рівень довіри до проєкту та попереджає виникнення непорозумінь. По-друге, ефективна комунікація заохочує до активного залучення учасників до прийняття рішень, що посилює їхню мотивацію. По-третє, вона дозволяє налагодити координацію між окремими підрозділами чи командами, що дозволяє виключити дублювання роботи і оптимізувати технологічні потоки.

Крім того, комунікація дозволяє керувати сподіваннями зацікавлених сторін щодо результатів, строків, потенційних ризиків проєкту, мінімізуючи конфлікти та гарантуючи постійну підтримку. Не менш важливим аспектом є формування позитивного іміджу, що допоможе залучити нових партнерів до співпраці.

Тому комунікація є невід'ємною складовою успішної реалізації проєкту. Вона дозволяє збільшити результативність, досягнути поставленої мети і забезпечити сталий розвиток.

ВИСНОВОК

У першому розділі дослідження було визначено основні теоретичні засади, які мають ключове значення для збереження культурної спадщини та покращення її туристичної привабливості. Проведена оцінка сучасного стану культурної спадщини в розрізі питань розвитку туризму показує, що вона виступає не тільки джерелом формування історичної цінності, але і потужним джерелом активізації економічної діяльності в регіонах. Культурна спадщина, будучи інтегрованою в туристичні напрямки, перетворюється на потужний інструмент для залучення туристів, у тому числі, якщо застосовувати інноваційні підходи до її популяризації.

Досліджено також інноваційні методи, які вже активно впроваджуються у світовій практиці з метою підвищення туристичної привабливості регіону, в тому числі із застосуванням цифрових рішень. Передусім це відноситься до розробки інтерактивних карт, мобільних додатків, віртуальних турів, використання засобів доповненої реальності, що дозволяють відтворювати культурні локації у віртуальному просторі і надають туристам додаткові способи для взаємодії з об'єктами культурної спадщини. За допомогою подібних технологій відвідувачі з будь-якої частини світу мають змогу поринути в атмосферу певного краю, що сприяє збільшенню нової цільової аудиторії, насамперед, молодіжної. Таким чином збільшується міжнародна привабливість дестинації і досягається її сталий туристичний розвиток.

Розглянуто міжнародний досвід проведення культурних заходів, що сприяють відродженню місцевих традицій, народних промислів, інтеграції майстер-класів з автентичними майстрами. Такий підхід не просто допомагає у збереженні самобутніх традицій, а й створює робочі місця для місцевих мешканців, що сприяє підвищенню рівня соціальної активності громади і створює для майстрів додаткові джерела доходу. Окрім того, проведення фестивалів, ярмарків і виставок народного мистецтва допомагає розповсюджувати інформацію про місцеву культуру, залучати до неї туристів та встановлювати безпосередній емоційний зв'язок з територіальною громадою.

У рамках проведення комплексного аналізу Брацлавської селищної територіальної громади було проведено дослідження її природних і історичних ресурсів, туристичної інфраструктури. Встановлено, що громада має неповторні туристичні ресурси (Млинарний комплекс, старий кіркут, пам'ятник військовій польовій кухні, особняк Шойхета) та багату історичну спадщину, які, однак, вимагають подальшої промоції і розвитку відповідної сучасної інфраструктури для зручності відвідувачів. Було розроблено пропозиції щодо покращення транспортної доступності, розробки тематичних туристичних маршрутів, впровадження спільних партнерських програм з міжнародними організаціями, які займаються питаннями підтримки розвитку культурного туризму.

У другому розділі було докладно проаналізовано ключові аспекти, які обґрунтовують доцільність втілення туристичного проєкту «Традиції в руках майстрів», що має на меті збереження культурної спадщини Брацлавської селищної територіальної громади і підвищення її привабливості серед туристів. Було наголошено на важливості проєкту для розбудови місцевої економіки, підвищення доходів від малого бізнесу, збереження народних ремесел, зміцнення культурної ідентичності регіону, підвищення інвестиційної привабливості регіону, соціальне згуртування та інтеграція. Також був проведений ретельний аналіз зацікавлених сторін, серед яких є майстри, місцева влада, бізнес, заклади культури і місцеві жителі. Для забезпечення ефективної реалізації проєкту було виявлено важливі ролі всіх учасників проєкту та запропоновано конкретні механізми взаємодії для їхньої ефективної співпраці.

У третьому розділі ґрунтовно розглянуто основні аспекти, що стосуються реалізації і промоції туристичного проєкту «Традиції в руках майстрів», включаючи фінансування, оцінювання його ефективності, маркетингові стратегії для залучення туристів.

Першим важливим питанням, на якому зосереджена увага в цьому розділі, є джерела фінансування туристичного проєкту. Розглянуто різні варіанти залучення коштів для успішної реалізації ініціативи у сфері туризму. Джерела

фінансування слід шукати комплексно: комбінувати державні гранти, кошти місцевих бюджетів, спонсорські внески і приватні інвестиції. Використовуючи комплексний підхід і залучаючи різні джерела фінансування розробленого проєкту, нами доведено, що ризики нереалізації проєкту через відсутність достатнього обсягу коштів, нівелюються шляхом диверсифікації суб'єктів та використання різних варіантів співфінансування. Йдеться, зокрема, про можливість залучення міжнародних організацій, які здійснюють підтримку культурних ініціатив, а також про участь місцевих підприємців, які готові інвестувати в об'єкти інфраструктури, в тому числі в майстерні і культурні центри.

Завдяки оцінці ризиків проєкту ми виділили такі групи ризиків: фінансові ризики, пов'язані з можливими труднощами із залученням необхідного фінансування та браком інвестиційних ресурсів; маркетингові ризики, спричинені відсутністю туристичного інтересу до дестинації; політичні та економічні ризики, пов'язані зі змінами в державній політиці або економічній ситуації, які можуть негативно вплинути на реалізацію проєкту «Традиції в руках майстрів». Для зменшення можливого негативного впливу зазначених факторів були запропоновані наступні заходи: гарантування більшої фінансової гнучкості, створення резервного фонду для покриття незапланованих витрат, формування маркетингової стратегії для підвищення інтересу до проєкту з боку потенційних відвідувачів. Впровадження зазначених заходів сприятиме зменшенню ризиків і успішному втіленню проєкту в життя, забезпеченню його позитивного впливу на розвиток громади.

З урахуванням сучасних тенденцій у туристичному бізнесі і специфіки Брацлавської селищної територіальної громади було сформовано комплексну стратегію промоції проєкту з фокусом на активне застосування цифрових технологій і соціальних мереж для зацікавлення туристів. Створення інформативного веб-сайту, постійна активна діяльність у соціальних мережах, співпраця з туристичними агенціями і блогерами стали ключовими інструментами для просування проєкту. До того ж, важливим моментом є

використання місцевих традицій та культурних особливостей задля створення унікального туристичного продукту, який буде приваблювати туристів за рахунок своєї автентики і місцевого колориту.

Отже, завдяки інноваційним підходам до збереження культурної спадщини можна суттєво збільшити привабливість туристичних дестинацій. На прикладі Брацлавської селищної територіальної громади були розроблені практичні проєктні пропозиції, які об'єднують в собі збереження місцевих традицій і ремесел з інтенсивним розвитком туризму. Застосування кращих міжнародних практик, ретельне планування заходів, ефективне фінансування, маркетингова стратегія допоможуть забезпечити сталий розвиток територіальної громади як туристичної дестинації, що дозволить максимально ефективно зберегти її культурну спадщину і створити нові перспективи для економічного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The Concept and History of Cultural Heritage URL: <https://culturalheritagestudies.ceu.edu/concept-and-history-cultural-heritage> (дата звернення: 10.07.2024).
2. Горбул Т. О. Еволюція поняття «культурна спадщина»: теоретико-методологічний аспект. Культурологічна думка. 2023. №23 URL: https://www.culturology.academy/wp-content/uploads/KD23_Gorbul.pdf (дата звернення: 10.07.2024).
3. Кузьменко Ю. Навіщо світу ЮНЕСКО? Про історію, функції, конкретні дії організації та позицію щодо України. 2023. URL: <https://suspilne.media/culture/545491-naviso-svitu-unesko-pro-istoriu-funkcii-konkretni-dii-organizacii-ta-poziciu-sodo-ukraini-eksplejner/> (дата звернення: 10.07.2024).
4. European Year of Cultural Heritage URL: <https://www.patrimoniocultural.eu/en/> (дата звернення: 10.07.2024).
5. Мусієнко Н. Роль культурної спадщини в європейському контексті. Художня культура. Актуальні проблеми. Вип. 17. Ч. 1. 2021 URL: https://www.researchgate.net/publication/353160030_Role_of_the_Cultural_Heritage_in_the_European_Context (дата звернення: 10.07.2024).
6. Руденко Л.Г. Збереження і використання культурної спадщини в Україні: проблеми та конструктивні пропозиції. Укр. геогр. журн. 2018, 2(102). URL: <https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/ugj-2018-2-51-61.pdf> (дата звернення: 10.07.2024).
7. Кудінова І.П. Культурна спадщина – бренд туристичної України. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління». Вип. 7, Ч. 2. 2023. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2023/nov/31813/vse20232-29-42.pdf> (дата звернення: 10.07.2024).

8. Степанов В.Ю. Визначення поняття «культурна спадщина» в культурному просторі України URL: <http://ku-khsac.in.ua/article/view/59690> (дата звернення: 08.07.2024).
9. Heritages of change: curatorial activism and first-year writing URL: <https://rotel.pressbooks.pub/heritagesofchange/chapter/part-1-what-is-cultural-heritage/> (дата звернення: 08.07.2024).
10. Закон України Про охорону культурної спадщини від 17.02.2011, ВВР, 2011, N 34, ст.343 URL: <https://web.archive.org/web/20120317120245/http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1805-14> (дата звернення: 08.07.2024).
11. The Classification of Cultural Heritage Buildings in Athens Using Deep Learning Techniques. 2023. URL: <https://www.mdpi.com/2571-9408/6/4/195> (дата звернення: 08.07.2024).
12. Сліпчишин Л. Сучасні підходи до збереження культурної спадщини: зарубіжний досвід. Актуальність збереження культурної спадщини України : зб. наук. ст. / [упор. Сліпчишин Л. В.]. – Львів : СПОЛОМ, 2023. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/42911/2023-slipchyshyn%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 12.07.2024).
13. VR-музей: інновації для збереження культурної спадщини URL: <https://mcip.gov.ua/news/vr-muzej-innovacziyi-dlya-zberezhennya-kulturnoyi-spadshhyny/> (дата звернення: 12.07.2024).
14. The HeritageCrowd Project: A Case Study in Crowdsourcing Public History URL: <https://writinghistory.trincoll.edu/crowdsourcing/heritagecrowd-project-graham-massie-feuerherm/index.html> (дата звернення: 12.07.2024).
15. What is cultural tourism and why is it growing? URL: <https://tourismteacher.com/cultural-tourism/#:~:text=Cultural%20tourism%20is%20the%20act%20of%20travellers%20visiting,museums%20and%20tasting%20the%20local%20food%20and%20drinks.> (дата звернення: 14.07.2024).

16. Гіон Мацурі - найграндіозніший фестиваль Японії. 2023 URL: <https://visitjapan.tours/news/gion-macuri-naigrandioznisii-festival-iaponiyi> (дата звернення: 14.07.2024).

17. Self J. The experience is everything: Coal Drops Yard, London, by Heatherwick Studio. 2019 URL: <https://www.architectural-review.com/buildings/the-experience-is-everything-coal-drops-yard-london-by-heatherwick-studio> (дата звернення: 14.07.2024).

18. Зомковський А. Галерея Тейт: інформація про об'єкт, поради туристам. 2024 URL: <https://trips.com.ua/country/halereya-teyt/> (дата звернення: 14.07.2024).

19. Барбері: одяг для найстильніших і найвибагливіших. Як Burberry перетворилися на головний британський бренд? URL: <https://pavlov-product.com.ua/barberi-odyag-dlya-najstilnishix-i-najvibaglivishix-yak-burberry-peretvorilisya-na-golovnij-britanskij-brend-shho-oznachaye-burberry/> (дата звернення: 14.07.2024).

20. Програма Горизонт Європа URL: <https://horizon-europe.org.ua/uk/about-he/he-programme/> (дата звернення: 15.07.2024).

21. The CultureLabs project and its contributions to social innovation in cultural heritage URL: <https://charter-alliance.eu/culturelabs-innovation-cultural-heritage/#:~:text=Social%20innovation%20in%20and%20via%20Cultural%20Heritage%20%28CH%29,aim%20to%20strengthen%20social%20cohesion%20and%20community%20empowerment.> (дата звернення: 15.07.2024).

22. Ушкаренко, Ю. В. Соціальні інновації у системі сталого розвитку / Ю. В. Ушкаренко, А. І. Соловійов // Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. №7. 2023.

23. Стратегія розвитку Брацлавської селищної територіальної громади до 2030 року URL: <http://surl.li/aipgggq> (дата звернення: 18.07.2024).

24. Брацлав: колишня столиця Східного Поділля URL: <https://andy-travel.com.ua/bracлав> (дата звернення: 18.07.2024).

25. Брацлавська територіальна громада URL: <https://bratslav-rada.gov.ua/pages/3731-informaciya-dlya-turistiv> (дата звернення: 18.07.2024).
26. Collaboration: Why Sponsors & Funders Want You To Partner on Projects URL: <http://surl.li/hymuxv> (дата звернення: 22.07.2024).
27. Шевченко Т. Стейкхолдери проєкту: хто такі та чому важливо налагодити з ними комунікацію. 2023 URL: <https://wizeclub.education/blog/stejkholderi-proyektu-hto-taki-ta-chomu-vazhливо-nalagoditi-z-nimi-komunikatsiyu/> (дата звернення: 22.07.2024).
28. Шинкарук В.Д., Пєша І.В., Сопівник І.В., Галайдюк В.В., Кошук О.Б. Моніторинг і оцінка у соціальній роботі: навчальний посібник. К.: «Компринт», 2022. 360 с.
29. Компетенції ЄС у сфері культурної спадщини URL: <https://culture.ec.europa.eu/cultural-heritage/eu-policy-for-cultural-heritage/eu-competences-in-cultural-heritage> (дата звернення: 26.07.2024).
30. Український культурний фонд URL: <http://surl.li/bvxyvs> (дата звернення: 26.07.2024).
31. Верховна Рада України (2020). Постанова Кабінету Міністрів України Про надання фінансової державної підтримки від 24.01.2020 р. № 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.08.2024).
32. Ліпський В.В. Концептуальні основи та механізми фінансування інвестиційних проєктів URL: http://bses.in.ua/journals/2019/38_1_2019/32.pdf (дата звернення: 02.08.2024).
33. УКФ розпочав приймати заявки на грантову програму «Культурна спадщина» URL: <https://litcentr.in.ua/news/2024-01-31-14831> (дата звернення: 02.08.2024).
34. Фонд ALIPH та Україна посилять співпрацю у сфері захисту культурної спадщини URL: <http://surl.li/yyraff> (дата звернення: 02.08.2024).
35. Довідник з питань участі громадян у формуванні культурної політики

- європейських міст URL: <http://surl.li/ecssoi> (дата звернення: 02.08.2024).
36. Український культурний фонд URL: <http://surl.li/nrspbx> (дата звернення: 02.08.2024).
37. Інститут громадянського суспільства URL: <http://surl.li/jcmxpo> (дата звернення: 02.08.2024).
38. Краудфандинг: як отримати фінанси для старту бізнесу? URL: <http://surl.li/jwzozb> (дата звернення: 02.08.2024).
39. Кредити бізнесу від ПриватБанку: процентні ставки, умови URL: <http://surl.li/netyft> (дата звернення: 02.08.2024).
40. Основні показники ефективності проекту: опис і розрахунок URL: <https://goldenkey.com.ua/index/2020/02/uk/biznesplan-osnovni-pokazniki-efektivnosti-proektu-opis-i-rozrahunok.php> (дата звернення: 06.08.2024).
41. Зеленовська Н. Цільова аудиторія бізнесу: сегментація по методу 5W URL: <https://prnews.io/uk/blog/5w-metod.html> (дата звернення: 06.08.2024).
42. Що таке комунікаційна стратегія та як її побудувати? URL: <https://online.novaposhta.education/blog/shho-take-komunikacijna-strategiya-ta-yak-ii-pobuduvati> (дата звернення: 06.08.2024).
43. Канали та засоби комунікації проєкту URL: <https://cases.media/article/kanali-ta-zasobi-komunikaciyi-proyektu> (дата звернення: 06.08.2024).
44. Радченко С. Культурна спадщина «у цифрі»: як зберегти артефакти української історії та мистецтва URL: <https://mind.ua/openmind/20266556-kulturna-spadshchina-u-cifri-yak-zberegiti-artefakti-ukrayinskoyi-istoriyi-ta-mistectva> (дата звернення: 06.08.2024).
45. Guide on EU funding for tourism URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/eu-funding-and-businesses/funding-guide_en#oe-list-page-filters-anchor (дата звернення: 09.08.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Рисунок А.1 – Карта Брацлавської селищної територіальної громади

Таблиця Б.1 - Населені пункти Брацлавщини

№ з/п	Найменування населеного пункту	Чисельність населення станом на 01.01.2021р.	Відстань до адмінцентру громади (км)
1.	смт Брацлав	5241	-
2.	с. Анциполівка	76	14,4
3.	с. Бугаків	537	12,4
4.	с. Вигнанка	23	16,9
5.	с. Вишківці	461	11,1
6.	с. Вовчок	746	3,3
7.	с. Глинське	26	15,8
8.	с. Грабовець	235	4,2
9.	с. Гранітне	18	8,7
10.	с. Гриненки	340	6,9
11.	с. Довжок	156	6,2
12.	с. Забужжя	168	19,0
13.	с. Зяньківці	232	13,3
14.	с. Монастирське	776	5,2
15.	с. Новоселівка	274	13,9
16.	с. Скрицьке	196	8,9
17.	с. Сорокодуби	138	6,2
18.	с. Шура	7	7,0
19.	с. Яструбиха	25	8,3